

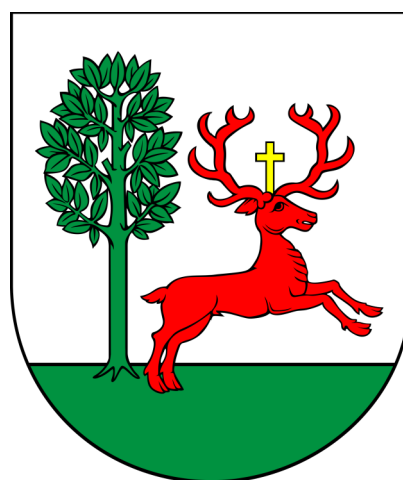
Załącznik

do Uchwały Nr XXI/166/2016

Rady Miejskiej w Wyrzysku

z dnia 24 maja 2016 r.

STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY WYRZYSK NA LATA
2016-2025

Spis treści:

Wstęp.....	4
I. Podstawy formalne tworzenia gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Wyrzysk.....	6
I.1. Dokumenty europejskie.....	6
I.2. Dokumenty krajowe.....	7
I.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.....	7
I.4. Krajowe regulacje prawne.....	7
II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach gminy Wyrzysk...10	
II.1. Położenie i powierzchnia gminy Wyrzysk.....	10
II.2. Ludność gmin wchodzących w skład gminy Wyrzysk.....	11
III.Diagnoza warunków życia mieszkańców gminy Wyrzysk – środowisko, naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.....	15
III.1. Środowisko naturalne gminy Wyrzysk.....	15
III.2. Środowisko kulturowe gminy Wyrzysk.....	16
III.3. Kultura, sport, turystyka i rekreacja w gminie Wyrzysk.....	19
III.4. Zasoby mieszkaniowe i infrastruktura techniczna gminy Wyrzysk.....	23
III.5. Oświata w gminie Wyrzysk.....	25
III.6. Ochrona zdrowia w gminie Wyrzysk.....	26
III.7. Organizacje pozarządowe w gminie Wyrzysk.....	26
III.8. Bezpieczeństwo publiczne w gminie Wyrzysk.....	27
III.9. Sytuacja gospodarcza w gminie Wyrzysk.....	28
IV. Diagnoza problemów społecznych w gminie Wyrzysk.....	31
IV.1. Bezrobocie.....	31
IV.2. Ubóstwo.....	32
IV.3. Przemoc w rodzinie.....	33
IV.4. Niepełnosprawność.....	33
IV.5. Osoby starsze.....	36

IV.6. Uzależnienia.....	37
IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.....	37
V.Pomoc społeczna w gminie Wyrzysk. Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku.....	40
V.1.....Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w gminie Wyrzysk oraz przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.....	42
V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez MGOPS w Wyrzysku.....	44
V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych przez MGOPS w Wyrzysku.....	50
V.4. Wskaźnik deprywacji lokalnej w gminie Wyrzysk.....	51
VI. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Wyrzysk.....	52
VII. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk na lata 2016 – 2025.....	56
I. CEL STRATEGICZNY.....	58
Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie Wyrzysk.....	58
II. CEL STRATEGICZNY.....	60
Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w gminie Wyrzysk.....	60
III. CEL STRATEGICZNY.....	61
Redukowanie problemu uzależnień w gminie Wyrzysk.....	61
IV. CEL STRATEGICZNY.....	64
Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w gminie Wyrzysk.....	64
VIII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wyrzysk na lata 2016-2025.....	67
VIII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk.....	67
VIII.2. Źródła finansowania.....	67
Spis wykresów:.....	69
Spis tabel:.....	70
Wstęp	

Przedstawiona Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk jest wyrazem komplementarnego i zintegrowanego planowania społecznego, którego celem jest identyfikacja i ukazanie problemów społecznych jakie występują w gminie Wyrzysk oraz podjęcie próby wskazania metod ich rozwiązania, zgodnie z możliwościami jakie wynikają z zadań nałożonych na gminę. Strategia stanowi punkt wyjścia do opracowania szczegółowych programów. Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Wyrzysk na lata 2016 – 2025 została opracowana, przy aktywnym wsparciu, pomocy i konsultacji pracowników Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrzysku.

Poszukiwanie skutecznych możliwości rozwiązywania problemów społecznych musi uwzględniać fakt, że problemy te zazwyczaj nie występują pojedynczo a wystąpienie jednego problemu implikuje szereg innych. Dlatego przystępując do planowania sposobów rozwiązywania problemów społecznych konieczne jest uwzględnienie wielokierunkowego i kompleksowego oddziaływania nie tylko na skutki wystąpienia danych problemów a przede wszystkim na źródło ich wystąpienia. Kluczowym zadaniem jest więc stworzenie możliwości współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej. Realizacja powyższych oczekiwań w tym zakresie wymaga podejmowania wieloaspektowych i wielokierunkowych działań strategicznych a zwłaszcza:

- ✓ interwencyjnych – o cechach ratownictwa i likwidacji niedoborów, których źródłem jest niedostatek, ubóstwo, nierówności społeczne, niedostosowanie, patologie społeczne,
- ✓ asekuracyjnych – uprzedzających pojawienie się sytuacji zagrażających bezpieczeństwu socjalnemu,
- ✓ kompensacyjnych – niwelujących luki i deficyty,
- ✓ partycypacyjnych – poszerzających uczestnictwo społeczne w życiu publicznym i zapobiegających wszelkim przejawom dyskryminacji, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek „opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Art. 16 b wymienionej powyżej ustawy określa istotne elementy, które powinny znaleźć się w dokumencie Strategii. Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu

rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących w danej społeczności lokalnej oraz ocenie znaczenia i roli czynników warunkujących te zjawiska. Opracowanie i realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika bezpośrednio z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U.2015, poz. 163 z późn. zm.). Gmina Wyrzysk przystąpiła do opracowania strategii na podstawie: Ustawa o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115 poz. 728).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Wyrzysk na lata 2016 - 2025 składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza, ukazuje specyfikę społeczności lokalnej i ma na celu prezentację podstawowych informacji o powiecie, ludności, rynku pracy, pomocy społecznej, edukacji, służby zdrowia i organów zapewniających bezpieczeństwo na terenie gminy. Część druga określa cele strategiczne, operacyjne i związane z nimi zadania. W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i jej ewaluacji.

I. Podstawy formalne tworzenia gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Wyrzysk.

Priorytetowe kierunki zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk oraz planowane w ich ramach przedsięwzięcia są zgodne z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, na poziomie Kraju, na poziomie Regionalnym oraz Lokalnym. Poniżej przedstawiono opis podstawowych dokumentów strategicznych, które stanowią przesłanki dla tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

I.1. Dokumenty europejskie.

Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Europa 2020. Jest ona długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 roku Strategię Lizbońską. „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” podkreśla znaczenie współdziałania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wyznaczone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- ✓ wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- ✓ wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- ✓ wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Podstawowymi instrumentami realizującymi cele zawarte w strategii są Krajowe Programy Reform, opracowywane przez państwa członkowskie oraz inicjatywy przewodnie, przygotowywane przez KE, a realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, regionalnym oraz lokalnym.

1.2. Dokumenty krajowe.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk uwzględnia zapisy poniższych dokumentów krajowych:

- ✓ Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030.
- ✓ Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020.
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020.
- ✓ Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie Krajowy Program Reform KRR.
- ✓ Narodowy Program Zdrowia na lata 2007-2015.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011-2016.
- ✓ Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego.

1.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk uwzględnia zapisy poniższych dokumentów regionalnych i lokalnych:

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku
- ✓ Strategia Rozwoju Powiatu Pilskiego na lata 2015 – 2025.
- ✓ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie pilskim na lata 2016 – 2022.

1.4. Krajowe regulacje prawne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk uwzględnia, między innymi, zapisy obowiązujących przepisów prawnych:

- ✓ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. 2015 r. poz. 163 z późn. zm.), Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2016 r. poz. 594 z późn. zm.), Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji

- zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.).
- ✓ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz. U. 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz.U. 2012, poz. 1356 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. 2012 r. poz. 124 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2005 r., Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz.U. 2013 r. poz. 135 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tj. Dz. U. 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. 2013 r. poz. 674 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tj. Dz. U. 2010 r. Nr 80, poz. 526 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 1456), Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. 2012 r. poz. 1228 z późn. zm.), Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U 2012 r. poz. 788 z późn. zm.).
 - ✓ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (tj. Dz. U 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.), Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 1440).

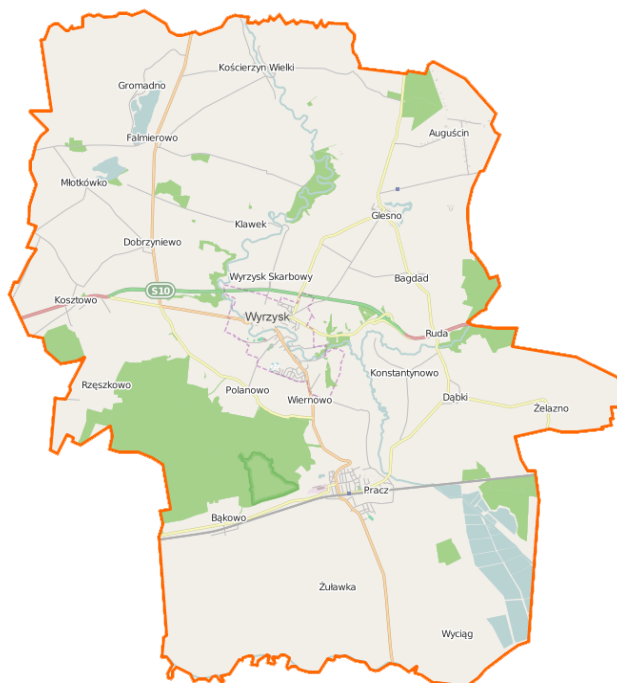
- ✓ Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. 2013 r. poz. 966 z późn. zm.).
- ✓ Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 1442).
- ✓ Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy, o zmianie Kodeksu Cywilnego (tj. Dz. U. 2005 r. Nr 31, poz. 266 z późn. zm.).
- ✓ Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (tj. Dz. U. 2010 roku Nr 33, poz. 178 z późn. zm.).
- ✓ Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tj. Dz. U. 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).

II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach gminy Wyrzysk.

II.1. Położenie i powierzchnia gminy Wyrzysk.

Gmina Wyrzysk jest gminą miejsko - wiejską. Położona jest w północnej części województwa wielkopolskiego. Od wschodu graniczy z województwem kujawsko-pomorskim i wchodzi w skład powiatu pilskiego. Od północy graniczy z gminą Łobżenica (powiat pilski), od wschodu z gminami województwa kujawsko-pomorskiego: Sadki i Kcynia (powiat nakielski), od południa z gminą powiatu wągrowieckiego - Gołańcz oraz powiatu chodzieskiego - Szamocin, od zachodu z gminami powiatu pilskiego - Białośliwie i Wysoka. Obszar gminy Wyrzysk zajmuje 15,9 tys. hektarów (159 km²) z czego 2.031 ha stanowią lasy, a 11.622 ha grunty rolne. W skład gminy wchodzi 34 miejscowości, które tworzą 19 sołectw: Auguścín, Bąkowo, Dobrzyniewo, Dąbki, Falmierowo, Glesno, Gromadno, Karolewo - Wiernowo, Konstantynowo, Kosztowo, Kościerzyn Wielki, Młotkówko, Osiek n. Notecią, Polanowo, Ruda, Rzęskowo, Wyrzysk Skarbowy, Żelazno, Żuławka. Największą miejscowością gminy jest miasto Wyrzysk, które zamieszkuje według danych GUS na dzień 31.12.2014 roku 5 179 osób. Pozostałe miejscowości to: Anusin, Auguścín, Bagdad, Bąkowo, Bielawy Nowe, Dąbki, Dobrzyniewo, Falmierowo, Olesno, Gleszczonek, Gromadno, Karolewo, Klawek, Komorowo, Konstantynowo, Kosztowo, Kościerzyn Wielki, Marynka, Masłowo, Młotkówko, Osiek nad Notecią, Ostrówek, Polanowo, Polinowo, Ruda, Rzęskowo, Stefanowo, Wiernowo, Wyciąg, Wyrzysk Skarbowy, Zielona Góra, Żelazno i Żuławka. Na terenie obszaru wiejskiego mieszka 8 953 osób. Podstawowe instytucje, urzędy i obiekty użyteczności publicznej zlokalizowane są głównie na terenie miasta Wyrzysk, które pełni funkcję miejsko – gminnego ośrodka administracji oraz centrum usług, handlu oraz oświaty w gminie.

Rysunek 1. Położenie gminy Wyrzysk.

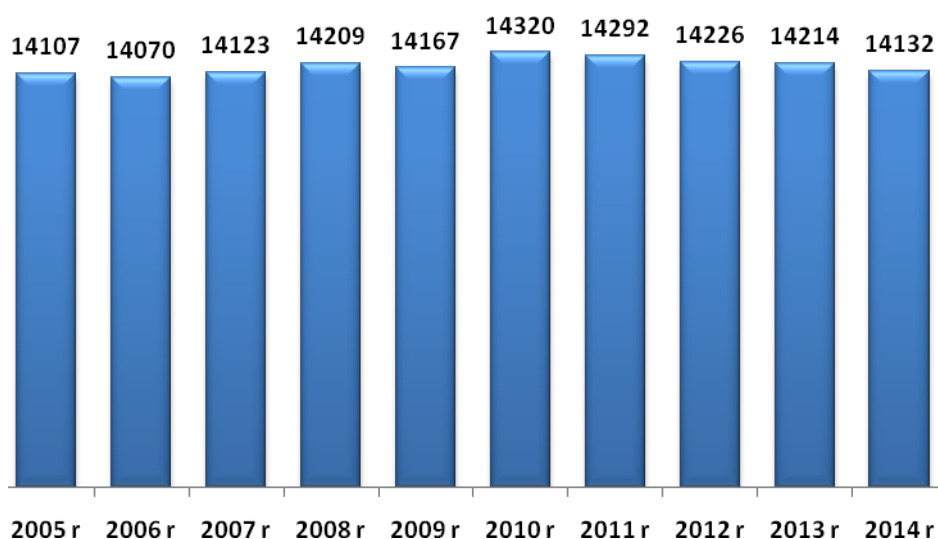

Gmina Wyrzysk to rejon atrakcyjny pod względem gospodarczym i inwestycyjnym. Ogromną zaletą jest jej położenie. Gmina znajduje się w niewielkiej odległości od dużych ośrodków miejskich - 37 km od Piły i 55 km od Bydgoszczy. Przez jej tereny biegnie droga krajowa nr 10 łącząca Szczecin z Warszawą oraz obwodnica Wyrzyska, która jest drogą ekspresową S10. Pozwalają one, wraz z linią kolejową Bydgoszcz – Piła, na sprawną i szybką komunikację.

II.2. Ludność gmin wchodzących w skład gminy Wyrzysk.

Obszar gminy miejsko – wiejskiej Wyrzysk zamieszkuje według danych na dzień 31.12.2014 roku łącznie 14 132 osób, w tym obszar wiejski zamieszkuje 8 953 osoby, natomiast obszar miasta Wyrzysk zamieszkuje 5 179 osób. Na obszarze wiejskim gminy Wyrzysk mieszka 4 559 kobiet, co stanowi 50,9% ogółu mieszkańców obszarów wiejskich oraz 4 394 mężczyzn – 49,1%. W strukturze mieszkańców miasta Wyrzysk nieznacznie przeważają kobiety – 2 665 tj. 51,5%. W mieście Wyrzysk mieszka natomiast 2 514 mężczyzn - odsetek mężczyzn wynosi 48,5%. W latach 2005 – 2014 liczba mieszkańców gminy Wyrzysk utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Rysunek 2. Liczba mieszkańców gminy Wyrzysk w latach 2005 – 2014 r. (opracowanie własne na podstawie danych GUS)

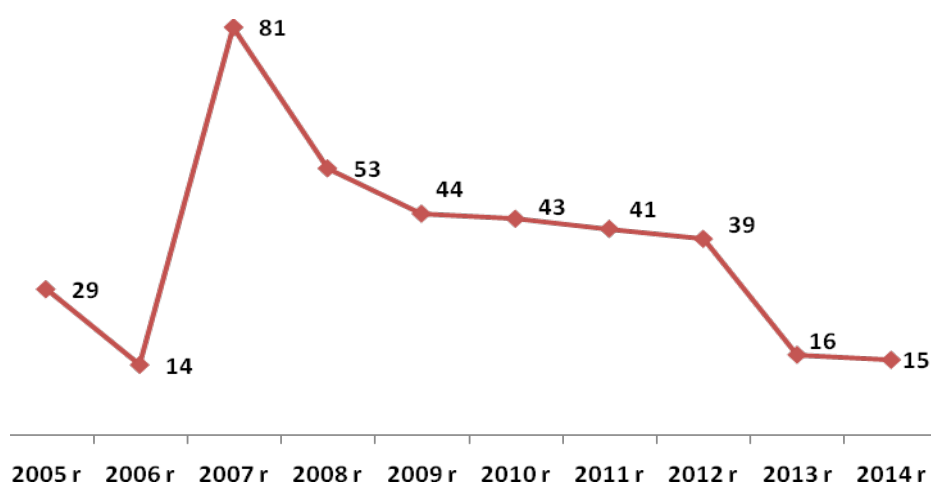
Przeciętna gęstość zaludnienia w gminie Wyrzysk jest relatywnie niska i wynosi 89 osób na 1 km² natomiast w przypadku powiatu pilskiego średni wskaźnik wynosi około 109 osób/km², tak więc średnia gęstość zaludnienia w gminie Wyrzysk jest zdecydowanie poniżej średniej, charakterystycznej dla całego powiatu pilskiego. Struktura wiekowa ludności zamieszkującej gminę Wyrzysk nie różni się istotnie od struktury wiekowej mieszkańców całego powiatu pilskiego. Struktura mieszkańców gminy Wyrzysk z uwzględnieniem grup funkcjonalnych wskazuje na 64,1% udział osób w wieku produkcyjnym, 20,3% udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz 15,6% udział osób w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik osób w wieku produkcyjnym jest nieznacznie wyższy od średniej dla powiatu pilskiego, natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest niższy niż w powiecie pilskim.

Tabela 3. Ludność gminy Wyrzysk oraz powiatu pilskiego według kategorii. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	Gmina Wyrzysk	Powiat pilski
w wieku przedprodukcyjnym	20,3%	19,1%
w wieku produkcyjnym	64,1%	63,9%
w wieku poprodukcyjnym	15,6%	17,0%

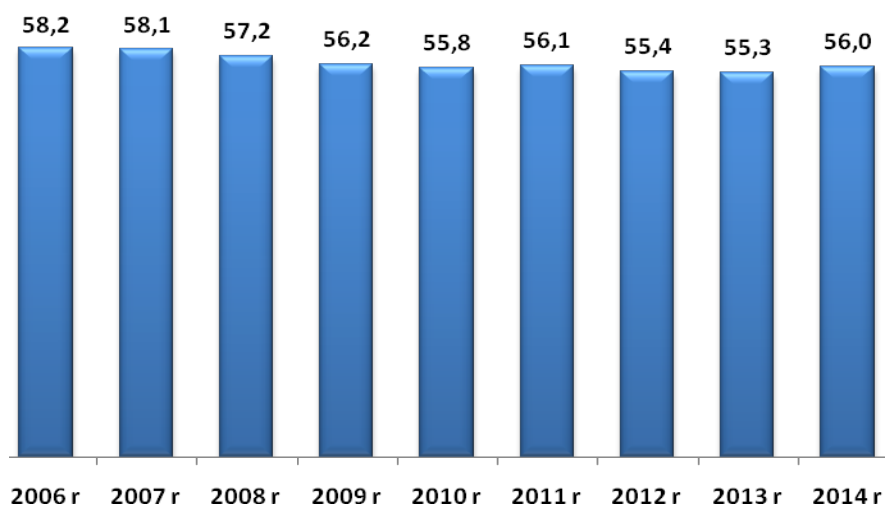
Przyrost naturalny w gminie Wyrzysk w ostatnim dziesięcioleciu ulega wyraźnym zmianom niestety z tendencją spadkową. W 2014 roku przyrost naturalny w gminie wynosił 15. Odnotowano większą liczbę narodzin niż zgonów.

Wykres 2. Przyrost naturalny w gminie Wyrzysk w latach 2005 – 2014. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Zmiany w strukturze demograficznej ludności, związane ze starzeniem się społeczeństwa, przyczynią się w przyszłości do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym, które będą musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku poprodukcyjnym. Jednym z przydatnych wskaźników demograficznych określających przyszłe tendencje demograficzne jest wskaźnik obciążenia demograficznego, przedstawiający ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wartość tego wskaźnika stopniowo malała, osiągając w 2014 roku wartość 56 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Zmniejszające się obciążenie demograficzne jest związane z malejącym odsetkiem osób młodych oraz wzrastającym odsetkiem osób w wieku produkcyjnym.

Rysunek 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Wyrzysk w latach 2006-2014. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).

W 2014 roku odnotowany został ujemny bilans migracji - większa liczba mieszkańców gminy Wyrzysk wyprowadza się z niej niż się w niej osiedla. W tym samym okresie notuje się także ujemne saldo migracji zagranicznych więcej osób wyjeżdża zagranicę niż powraca do gminy.

Tabela 1. Saldo migracji gminie Wyrzysk w latach 2010 – 2014. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	saldo migracji
2010 r.	-49
2011 r.	-69
2012 r.	-79
2013 r.	-52
2014 r.	-83

III. Diagnoza warunków życia mieszkańców gminy Wyrzysk – środowisko, naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.

III.1. Środowisko naturalne gminy Wyrzysk.

Gmina Wyrzysk jest regionem bogatym w zabytki architektury o ciekawej historii oraz unikalnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Południową granicę gminy Wyrzysk wytycza rzeka Noteć, do której wpada Łobzonka, przebijająca się przez górujące nad rozległą doliną Noteci malownicze wzgórza morenowe. Jedno z nich, Dębowa Góra, sięga 192 m n. p. m. i jest najwyższym wzniesieniem Krajny. Dominujący nad okolicą masyw Dębowej Góry pokryty jest lasami, a na południowym stoku znajduje się utworzony w 1968 roku rezerwat Zielona Góra. Zajmuje on powierzchnię 96,09 ha, z czego ścisłej ochronie podlega 12,22 ha. Na terenie rezerwatu rosną m. in. dąb szypułkowy, sosna zwyczajna, lipa drobnolistna, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata i olcha. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest dąb, który tworzy drzewostany w wieku od 60 do ok. 200 lat. Najstarsze dęby mają do 250 lat i ponad 300 cm obwodu pni. Drugim gatunkiem pod względem zajmowanej powierzchni jest grab (wiek od 45 do 190 lat). Na terenie rezerwatu znajduje się wiele cenionych i rzadkich gatunków flory. Są to objęte ścisłą ochroną: bluszcz pospolity, lilia złotogłów, pokrzyk wilcza jagoda, gnieźnik leśny, kruszczyk szerokolistny, przetacznik górski, śnieżyczka, przebiśnieg, konwalia majowa, przylaszczka pospolita, marzanka wonna. Urozmaicona rzeźba terenu oraz zlokalizowany na terenie rezerwatu cmentarz ewangelicki z XIX wieku podnoszą atrakcyjność tego terenu. Pocięty wąwozami teren, przez który wiodą kręte, leśne dukty krzyżujące się z drogami i ścieżkami stał się dostępny dla pasjonatów pieszych wędrówek. Przez rezerwat prowadzi część żółtego „nadnoteckiego szlaku pieszego” prowadzącego z Bydgoszczy Prądy przez Nakło n. Not., Osiek n. Not. do Piły. Na północnej granicy rezerwatu przebiega leśna dydaktyczna ścieżka rowerowa „Dębowa Góra”, o długości 9,5 km, która prowadzi przez masyw Dębowej Góry. Na jej trasie znajduje się wczesnośredniowieczne cmentarzysko kurhanowe, pomniki przyrody i chronione gatunki roślin np. jarzab brekinii. Ponad 60% powierzchni gminy Wyrzysk zajmuje strefa krajobrazu chronionego. Jest to doskonałe miejsce do uprawiania wszelkich form turystyki. Szlaki turystyczne znajdujące się na jej terenie to wyśmienite miejsce dla miłośników turystyki pieszej i rowerowej. Są tu doskonałe

warunki do odpoczynku i interesujące ślady historii. Bogactwo jezior i lasów to raj dla zwolenników wędkarstwa, myślistwa, a także dla grzybiarzy.

III.2. Środowisko kulturowe gminy Wyrzysk.

W gminie Wyrzysk znajduje się wiele miejsc o charakterze zabytkowym. Na terenie gminy położone są obiekty zabytkowe znajdujące się w ewidencji konserwatorskiej. W gminie Wyrzysk znajduje się Muzeum Kultury Ludowej - drugi pod względem wielkości skansen etnograficzny w Polsce. Do najważniejszych obiektów w gminie Wyrzysk należą:

➤ Muzeum Kultury Ludowej w Osieku nad Notecią.

W Muzeum Kultury Ludowej w Osieku n. Not., znajdują się liczne zabytki architektury wiejskiej z obszaru środkowego dorzecza Noteci. Jest to muzeum na wolnym powietrzu gromadzące obiekty architektury ludowej z północnej Wielkopolski - Krajny, Pałuk i Puszczy Noteckiej. Na powierzchni ok. 13 ha odtwarzana jest typowa dla tych terenów wieś o układzie owalnicy. Plan docelowy zakłada odtworzenie małej wsi z pogranicza wielkopolsko - pomorskiego. Na tę wieś składa się 36 obiektów architektury ludowej, przy czym najstarsze pochodzą z połowy XVIII w., a najmłodsze z początku XX w. Obecnie jest to jedno z najbardziej znanych w kraju muzeów skansenowskich z niezwykle ciekawą architekturą małą: przydrożnymi kapliczkami, studniami, gołębnikami itp. Istotną formą działalności skansenu są wystawy o charakterze parateatralnym odtwarzające fragmenty obrzędów dorocznych i rodzinnych – kolędowanie bożonarodzeniowe i wieczerza wigilijna, zabawa na zapusty, tradycyjna Wielkanoc, czy oczepiny z wesela

➤ Pałac w Dąbkach.

W Dąbkach znajduje się pałac o cechach neorenesansowych. Eklektyczna budowla o cechach neorenesansowych została zbudowana w 1872 r. W okresie okupacji hitlerowskiej od 1 grudnia 1940 r. do czerwca 1942 r. w pałacu w Dąbkach mieścił się oddział robotniczy jeńców brytyjskich, którym szerokiej pomocy udzielała okoliczna ludność polska. Po roku 1945 przejęło go wojsko radzieckie. W latach 70-tych minionego wieku mieścił się tu hotel dla myśliwych dewizowych. Do dzisiaj pałac w Dąbkach to obiekt położony z dala od hałasu wielkich miast w malowniczym parku. Park założono w okresie wzniesienia pałacu w 1872 r. Jego cechą charakterystyczną są rozległe polany z soliterami i niewielkie, swobodnie rozmieszczone grupy drzew i krzewów.

➤ ***Dwór w Gleśnie.***

Glesno jest jedną ze starszych miejscowości na terenie gminy Wyrzysk. Istniało już we wczesnym średniowieczu, o czym świadczy grodzisko na półwyspie jeziora. Dwór w Gleśnie pochodzi z pierwszej połowy XIX w. i został zbudowany dla Bnińskich, właścicieli Glesna. W II połowie XIX w. rozbudowano go o dwa ganki, facjatę i dwie przybudówki po bokach o cechach neogotyckich. Wokół niego znajduje się park krajobrazowy o powierzchni 2 ha., z zachowanymi okazami starodrzewia – zabytkowymi platanami i dębami. Od dworu do sadu prowadzi szpaler bukowy.

➤ ***Dwór Hercowo.***

Nad brzegiem rzeki Łobzonka położony jest Dwór Hercowo. XIX-wieczny obiekt otacza malowniczy park. Nieznany jest dokładnie czas powstania osady oraz Dworu Hercowo. Swoją nazwę zawdzięcza jednemu z dawnych właścicieli. Ok. 1888 r. dwór przejął Luis Herc Hercow. To dzięki niemu dwór zyskał nazwę, która jest w użyciu do dnia dzisiejszego. Architektura tej budowli nawiązuje do eleganckiej willi w stylu historyzmu. W okresie międzywojennym Dwór Hercowo został wcielony do Skarbu Państwa Polskiego, a ogarnięty zawieruchą wojenną stawał się siedzibą spotkań hitlerowskich oficerów. Po wojnie obiekt uwłaszczono, a następnie w kilku etapach dokonano parcelacji. Powoli niszcząc doczekał się dewastacji i z czasem popadł w ruinę. W 2002 r. Dwór Hercowo i park nabył obecny właściciel. Obiekt, łącznie z pięknym parkiem krajobrazowym, został odrestaurowany. Dwór Hercowo, dzięki staraniom właścicieli, został uznany za cenny historycznie zabytek. Obecnie Dwór Hercowo jest docenianym, nie tylko przez okolicznych mieszkańców, hotelem i restauracją.

➤ ***Pałac w Rzęszkowie.***

Pałac i park w Rzęszkowie pochodzą z połowy XIX w. Cechą charakterystyczną piętrowego pałacu jest ozdobiona weranda i dwupiętrowa wieża widokowa, z której można podziwiać park i urokliwą okolicę. Park zajmuje powierzchnię ok. 7 ha. Został zachowany w danych granicach, z historycznym układem przestrzennym i elementami kompozycji charakterystycznymi dla stylu krajobrazowego – rozległymi polanami z różnymi gatunkami kęp i grupami drzew. Obecnie pałac należy do prywatnego właściciela, przez którego obiekt został odrestaurowany i zaadoptowany do nowej roli.

➤ ***Dwór w Bagdadzie.***

Historia nazwy tej miejscowości wiąże się z rodem Chłapowskich. Chłapowscy przybyli z Turwi w powiecie kościańskim i osiedlili się w Gleśnie. Na wzór wybudowanego dworu w Gleśnie zbudowali drugi dwór w stylu neogotyckim w II poł. XIX w., ale nie mieli dla niego nazwy. Nazwali go Bagdadem na cześć Bagdadu, do którego trafili w poszukiwaniu koni arabskich. Dwór rozbudował na początku XX w. Mieczysław Chłapowski. Od strony południowej obiekt otoczony jest ozdobnym parkiem krajobrazowym o powierzchni ok. 2,5 ha. W parku zachowane są dawne granice oraz bogaty starodrzew z ozdobnymi gatunkami drzew. O dawnej świetności dworu przypomina herb Chłapowskich znajdujący się nad balkonem.

➤ ***Kościół pw. św. Jadwigi w Gleśnie.***

Glesno miało swoją murowaną świątynię już w XVII w. W 1747 r. rozbudowano istniejący kościół powiększając go o dwie kaplice. Kościół ten rozebrano w 1923 r, a na jego miejscu, ze środków Mieczysława i Emilii Chłapowskich i parafian wzniesiono w 1924 r. nowy w stylu neobarokowym.

➤ ***Kościół pw. św. Jakuba Większego w Gromadnie.***

Parafia tej wsi sięga swymi początkami XIII wieku. Według tradycji została utworzona i wyposażona przez Nałęczów po 1214 r. Pierwsze wzmianki historyczne o parafii pochodzą z 1511 r. W 1558 r. kościół parafialny przeszedł w ręce protestantów. Około 1620 r. został odzyskany przez katolików. Obecny kościół, wybudowany w stylu neoromańskim, pochodzi z 1853 r. W jego trójnawowym wnętrzu zachwycają barokowe rzeźby oraz średniowieczna kropielnica. Przy kościele stoi ciekawa brama - dzwonnica z 1859 r.

➤ ***Kościół pw. św. Anny w Kosztowie.***

Kościół został założony i wyposażony w XIII w. przez ród Pałuków. Obraz patronki zwany Święta Anna Samotrzecia znajduje się w wielkim ołtarzu.

➤ ***Kościół pw. św. Marcina Biskupa w Wyrzysku.***

Świątynia o cechach neogotyckich usytuowana jest w centralnej części miasta, w północnej pierzei rynku na niewielkim wzniesieniu. Jako pierwsza powstała plebania w 1844 r. W latach 1858 - 1861 wzniesiony został kościół na miejscu starszej świątyni. W 1948 r. rozpoczęto

jego rozbudowę od strony północno-wschodniej poszerzając nawę i dostawiając prezbiterium z zakrystiami (w 1945 r. dobudowano do niej nową nawę główną). We wnętrzu znajduje się barokowy ołtarz główny z 1738 r. oraz barokowa rzeźba św. Wawrzyńca.

III.3. Kultura, sport, turystyka i rekreacja w gminie Wyrzysk.

W gminie Wyrzysk prężnie działa Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Wyrzysku, który jest samorządową instytucją kultury, prowadzącą działania w zakresie upowszechniania kultury i czytelnictwa oraz wiedzy o regionie. Wśród instytucji kulturalnych działających w gminie, wymienić należy Gminną Bibliotekę Publiczną. Instytucja służy zaspakajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwojowi kultury. Do najważniejszych wydarzeń kulturalnych odbywających się w gminie Wyrzysk zaliczyć należy:

➤ Festiwal "La Scarpa Italiana"

W lipcu odbywa się Międzynarodowy Festiwal Piosenki Włoskiej "La Scarpa Italiana", który wzbudza zainteresowanie nie tylko mieszkańców gminy Wyrzysk, ale także publiczności z całej Polski. O popularności tego festiwalu świadczy zwiększająca się z roku na rok liczba zgłoszeń chętnych uczestników, którzy rywalizują o cenne nagrody. Oprócz części konkursowej odbywają się koncerty i spotkania z gwiazdami.

Jednostką organizacyjną gminy Wyrzysk odpowiedzialną za sport i rekreację jest Ośrodek Sportu i Rekreacji w Wyrzysku, której przedmiotem działalności jest zarządzanie gminnymi obiektami sportowymi i rekreacyjnymi oraz upowszechnianie kultury fizycznej na terenie gminy Wyrzysk. Gmina Wyrzysk ze względu na położenie słynie z licznych wydarzeń sportowych i szeroko rozwiniętej infrastruktury sportowo rekreacyjnej. Wśród istotnych obiektów sportowych i rekreacyjnych w gminie Wyrzysk wymienić należy:

➤ Boisko wielofunkcyjne "Orlik 2012" w Wyrzysku.

Obiekt sportowy położony za Stadionem Miejskim w Wyrzysku (ul. Parkowa 11). Składa się z boiska piłkarskiego ze sztuczną trawą oraz boiska wielofunkcyjnego ze sztuczną nawierzchnią, gdzie można grać w koszykówkę i siatkówkę. Zaplecze stanowi budynek sanitarno-szatniowy. Cały obiekt jest oświetlony i ogrodzony siatką.

➤ **Centrum sportowo-rekreacyjne w Osieku nad Notecią.**

Obiekt położony jest w pobliżu Szkoły Podstawowej (ul. Szkolna 2) i budynku dawnej dyskoteki Pokusa (ul. XX-lecia 7). W skład kompleksu wchodzi: boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią, bieżnia lekkoatletyczna, boisko do gry w piłkę siatkową, zaplecze szatniowo-socjalne, plac zabaw, siłownia zewnętrzna, ścieżka spacerowa. Boisko wielofunkcyjne jest oświetlone i ogrodzone.

➤ **Stadion Miejski w Wyrzysku**

Obiekt znajduje się przy ul. Parkowej 11. Ma wymiary 100x65 metrów. Pojemność: 311 miejsc siedzących.

➤ **Basen kąpielowy w Wyrzysku**

Basen kąpielowy wraz z zapleczem i częścią technologiczną został oddany do użytku 15 maja 1998 r. Pływalnia ma wymiary 15x6m i głębokość od 1,2m do 1,5 m. Dzięki tej inwestycji można prowadzić zajęcia nauki pływania dla najmłodszych mieszkańców naszej gminy. W momencie jego otwarcia był to jedyny taki obiekt w najbliższej okolicy.

➤ **Place zabaw na terenie gminy Wyrzysk**

- Wyrzysk (ul. Bydgoska)
- Wyrzysk (ul. Akacjowa)
- Wyrzysk (ul. Aleje)
- Wyrzysk (ul. Pod Czubatką)
- Wyrzysk (ul. Dębowa)
- Wyrzysk (ul. Kościuszki)
- Wyrzysk (ul. Przy Stawie)
- Wyrzysk Skarbowy
- Osiek n. Not. (ul. Sportowa)
- Osiek n. Not. (ul. XXX-lecia)
- Glesno
- Konstantynowo
- Kościerzyn Wielki
- Polanowo
- Ruda
- Żelazno
- Dąbki
- Bąkowo
- Falmierowo
- Dobrzyniewo
- Gleszczonek
- Auguścín
- Gromadno
- Kosztowo

➤ ***Siłownie na powietrzu***

Ogólnodostępne urządzenia do ćwiczeń siłowych znajdują się przy placu zabaw w Wyrzysku (ul. Przy Stawie) i przy Centrum Sportowo-Rekreacyjnym w Osieku nad Notecią (ul. XX-lecia 7).

Na terenie gminy Wyrzysk odbywa się cyklicznie **Ogólnopolski Uliczny Bieg im. Edmunda Wojciechowskiego**, niezapomnianego działacza sportu LZS na Ziemi Wyrzyskiej, to najważniejsze wydarzenie w sportowym kalendarzu gminy Wyrzysk. Biegacze mają do pokonania dystans 10 km z Wyrzyska do Osieka nad Notecią i z powrotem. Podczas imprezy odbywają się również biegi uliczne dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, a także otwarte mistrzostwa Gminy Wyrzysk w nordic-walking. 13 czerwca 2015 r. odbyła się siedemnasta edycja Biegu "Olka"

Kluby i zespoły sportowe w gminie Wyrzysk..

Na terenie gminy Wyrzysk działają następujące kluby i zespoły sportowe.

➤ ***Łobzonka Wyrzysk (Wyrzyski Ludowy Klub Sportowy "Łobzonka" Wyrzysk)***

Klub powstał w 1926 roku. Do roku 1935 zawody sportowe rozgrywane były na boisku ćwiczeń straży pożarnej - dziś w tym miejscu znajduje się targowisko. W sezonie 1935/1936 wybudowano stadion miejski przy ulicy Parkowej. Po wojnie reaktywowano działalność sportową i utworzono różne sekcje, m.in. lekkoatletyczną, sportów motorowych i tenisa. W 1985 roku oddano do użytku salę sportową dla sekcji tenisa stołowego. W początkach lat 90-tych wybudowano halę sportową z bazą noclegową i gastronomiczną, dzięki czemu do Wyrzyska przyjeżdżali zawodnicy z różnych dyscyplin z całej Polski.

➤ ***MTB Wyrzysk Team***

Na Ziemi Wyrzyskiej działa Zespół Kolarstwa Górskiego MTB Wyrzysk Team. Grupa powstała w 2012 r. i liczy kilkunastu członków i sympatyków, których łączy zamiłowanie do sportu, wspólne treningi i zaangażowanie w promocję aktywnych form wypoczynku. Wszyscy rowerzyści startują w zawodach kolarstwa górskiego na terenie całego kraju. Są również współorganizatorami sportowych imprez gminnych takich jak: Wyrzyski Duathlon "Po zdrowie do lasu", czy Mistrzostwa Gminy Wyrzysk w Nordic Walking. Jedną z najważniejszych imprez współorganizowanych przez grupę jest MTB Wyrzysk Maraton

w ramach cyklu Bike Cross Maraton Gogol MTB. Wydarzenie ma rangę Mistrzostw Wielkopolski w maratonach MTB i co roku przyciąga do miasta setki uczestników.

Szlaki turystyczne

Przez gminę Wyrzysk przebiegają liczne szlaki turystyczne (kajakowe, wodne, rowerowe i piesze) tworząc sieć szlaków stanowiących dużą atrakcję zarówno dla mieszkańców gminy i turystów.

➤ Szlaki kajakowe

- ✓ Szlak wodny Łobzonki - to odcinek o długości ok. 60 km. Łobzonka zaliczana jest do trudnych, ale jednocześnie bardzo malowniczych szlaków. Kajakarze swoją przygodę na Łobzonce rozpocząć mogą już od Czyżowskiego Młyna. Na terenie gminy Wyrzysk rzeką popłynąć można od Kościerzyna Wielkiego do Osieka n. Not. lub do ujścia rzeki do Noteci.
- ✓ Szlak wodny Noteci - przepłynięcie rzeką Noteć jest możliwe na całej jej długości. Na terenie gminy Wyrzysk po Noteci pływać można od ujścia Łobzonki do rzeki aż do mostu na szosie Osiek – Smogulec, gdzie można zakończyć wodną przygodę na przystani PZW.

➤ Szlaki rowerowe

Przez gminę Wyrzysk przebiega Międzynarodowa Trasa Rowerowa EuroRoute R-1, która rozpoczyna się w Boulogne (Calais - Francja) nad Kanałem La Manche i prowadzi przez Francję, Belgię, Holandię, Niemcy, Polskę do granicy z Rosją i dalej do Kaliningradu. Długość Międzynarodowej Trasy Rowerowej EuroRoute R-1 przebiegającej przez Polskę wynosi 675 km. Odcinek trasy przebiegający przez powiat pilski ma 79,4 km. Na terenie gminy Wyrzysk trasa R-1 wiedzie kolejno przez miejscowości: Komorowo – Bąkowo – Osiek n. Not. – Dąbki – Ruda - Bagdad – Glesno i dalej do Liszkowa w gminie Łobżenica.

➤ Szlaki piesze

Szlak Żółty „Nadnotecki” - liczy 100 km i wiedzie kolejno przez miejscowości: Bydgoszcz Prądy – Lisi Ogon – Głębozec – Tur - Potulice – Nakło - Lubaszcz – Samostrzel – Osiek n.

Not. – Białośliwie – Kaczory - Piła Kalina. Szlak prowadzi wzdłuż doliny Noteci. Trasa przebiega przez otaczające Notecę łąki i lasy. W okolicach Osieka n. Not. przecina wzniesienia moreny czołowej.

➤ ***Staw Miejski***

Niezwykle ważnym miejscem wypoczynku i rekreacji w gminie Wyrzysk jest Staw Miejski. Staw Miejski znajdujący się w centrum Wyrzyska jest sercem miasta. Jego okolice od zawsze były miejscem wypoczynku i rekreacji. Już w pierwszej połowie XX w. stanowił on miejscowe centrum sportów zimowych. Przez staw prowadzi most im. Ludwika Muzyczki, który został oddany do użytku w 1994 r. Most jest najważniejszą w mieście przeprawą przez Łobzonkę. Oprócz mostu im. Ludwika Muzyczki po drugiej stronie stawu znajduje się „biały mostek”. Stanowi on idealną scenerię do romantycznych spacerów i jest świetnym miejscem do obserwacji nie tylko stawu i jego okolic, ale również kościoła usadowionego na rynku miasta. Jest to jedno z ulubionych miejsc tutejszych artystów, którzy zachwyceni jego urokiem przedstawiają go w fotografii i na płótnie.

III.4. Zasoby mieszkaniowe i infrastruktura techniczna gminy Wyrzysk.

➤ ***Zasoby mieszkaniowe***

Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Wyrzysk wynoszą aktualnie około 3 954 mieszkań o łącznej powierzchni 313,6 m² w tym: miasto Wyrzysk 1 708 mieszkań oraz teren wiejskie gminy 2 246 mieszkań. Budownictwo wielorodzinne zlokalizowane jest głównie na terenie miasta Wyrzysk oraz w miejscowości Osiek nad Notecią, łącznie około 87% zasobów budownictwa wielorodzinnego gminy. Zabudowa wielorodzinna na terenach wiejskich gminy Wyrzysk występuje głównie w miejscowościach: Osiek nad Notecią, Glešno, Dobrzniewo i Ruda. Zasoby budownictwa jednorodzinnego gminy Wyrzysk wynoszą około 2 150 mieszkań, w tym około 600 mieszkań położonych na terenie miasta. Największe skupiska budownictwa jednorodzinnego na terenach wiejskich gminy Wyrzysk występują na terenach sołectw: Osiek nad Notecią, Kosztowo, Kościerzyn Wlkp, Glesno, Falmierowo, Gromadno i Dobrzniewo.

➤ **Układ dróg**

Układ dróg w gminie Wyrzysk jest relatywnie korzystny. Przez miasto Wyrzysk przebiega droga krajowa nr 10 Szczecin-Warszawa oraz dwie drogi wojewódzkie: nr 194 Gołańcz oraz nr 242 Więcbork. W odległości 4 km na południe od Miasta jest stacja kolejowa Wyrzysk - Osiek będąca jedną ze stacji na linii Piła-Bydgoszcz. Długość dróg publicznych o nawierzchni twardej wynosi 33 km a dróg publicznych o nawierzchni gruntowej 77 km.

➤ **Zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną, gaz i wodę.**

Obecnie potrzeby cieplne mieszkańców gminy Wyrzysk zaspakajają:

- ✓ Lokalne systemy ciepłownicze, które zasilane są z osiedlowych, lokalnych kotłowni miejskich a w przypadku zakładów przemysłowych z kotłowni przemysłowych.
- ✓ Lokalne kotłownie opalane węglem, olejem opałowym, biomasą i gazem ziemnym.
- ✓ Kotłownie przemysłowe zlokalizowane na terenie zakładów produkcyjnych gminy.
- ✓ Indywidualne źródła i urządzenia grzewcze na paliwa stałe.

Obszar gminy Wyrzysk zasilany jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE) liniami elektroenergetycznymi napowietrznymi średniego napięcia (SN) 15 kV, wyprowadzonymi z dwóch stacji transformatorowych GPZ (Główny Punkt Zasilania), tj. z GPZ Wyrzysk zlokalizowanej na terenie miasta Wyrzysk i GPZ Miasteczko Krajeńskie, zlokalizowanej na terenie gminy Miasteczko Krajeńskie. Na terenach wiejskich gminy Wyrzysk nie ma zlokalizowanych stacji GPZ. Dystrybutorem energii elektrycznej na terenie gminy jest przedsiębiorstwo ENEA Operator Sp. z o.o. należące do Koncernu Energetycznego Grupy ENEA. Na terenie gminy Wyrzysk nie ma zlokalizowanych źródeł energii elektrycznej większej mocy, tj. źródeł o mocy elektrycznej stanowiącej znaczny udział w bilansie energetycznym gminy.

Gmina Wyrzysk została częściowo zgazyfikowana w latach 2006-2011 – gaz ziemny został doprowadzony do miasta Wyrzysk oraz 3 miejscowości gminy. Część mieszkańców gminy Wyrzysk wykorzystuje dla potrzeb bytowych oraz grzewczych gaz płynny typu LPG i LPBG.

Zaopatrzenie mieszkańców gminy Wyrzysk w wodę oraz zbiorowe odprowadzenie ścieków komunalnych (w obszarze objętym infrastrukturą sieciową) realizowane jest przez

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Wyrzysku Sp. z o.o. Sieć wodociągowa obejmuje miasto Wyrzysk z pominięciem obszaru zaopatrywanego z innych ujęć oraz wsie gminne z wyłączeniem wsi Żuławka, Wyciąg i Młotkówko oraz w części Ruda.

Sieć kanalizacji sanitarnej obejmuje miasto Wyrzysk oraz wsie Glesno, Dobrzyniewo oraz w części Falmierowo i Polanowo. W Osieku nad Notecią Gmina Wyrzysk realizuje aktualnie kanalizację sanitarną. Wszystkie ścieki zebrane kanalizacją sanitarną są oczyszczane w oczyszczalni ścieków w Wyrzysku. Oczyszczalnia przyjmuje również ścieki dowożone taborem asenizacyjnym.

Na terenie gminy Wyrzysk funkcjonują wysypiska śmieci w miejscowości Bagdad oraz w Wyrzysku przy ul. Szpitalnej.

III.5. Oświata w gminie Wyrzysk.

Na terenie gminy Wyrzysk znajdują się następujące placówki oświatowe:

- **Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Falmierowie**
Falmierowo 29, 89-300 Wyrzysk
- **Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Gleśnie**
Glesno 9, 89-300 Wyrzysk
- **Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Kosztowie**
Kosztowo 79, 89-300 Wyrzysk
- **Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Osieku nad Notecią**
ul. Szkolna 2, 89-333 Osiek nad Notecią
- **Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Wyrzysku**
ul. Parkowa 8, 89-300 Wyrzysk
- **„Mała Szkoła” Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju w Rudzie**
Ruda 4, 89-300 Wyrzysk

- **Gimnazjum im. Marii Skłodowskiej-Curie w Wyrzysku**
ul. Parkowa 8, 89-300 Wyrzysk

- **Gimnazjum im. Jana Pawła II w Osieku nad Notecią**
ul. Główna 58, 89-333 Osiek nad Notecią

- **Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wyrzysku**
ul. Wiejska 1, 89-300 Wyrzysk

- **Publiczne Przedszkole w Osieku nad Notecią**
ul. Bohaterów 28, 89-333 Osiek nad Notecią

- **Publiczne Przedszkole nr 1 im. Chatka Puchatka w Wyrzysku**
ul. 22 Stycznia 16 c, 89-300 Wyrzysk

III.6. Ochrona zdrowia w gminie Wyrzysk.

Obsługę mieszkańców gminy Wyrzysk w zakresie ochrony zdrowia i pomocy społecznej zabezpieczają: Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej na terenie gminy Wyrzysk oraz Szpital Powiatowy w Wyrzysku. Szpital aktualnie dysponuje pięcioma oddziałami szpitalnymi oraz prowadzi siedem poradni specjalistycznych: chirurgiczną, ginekologiczno – położniczą, kardiologiczną, onkologiczną, ortopedyczną, neurochirurgiczną i urologiczną. Szpital dodatkowo w swojej strukturze posiada: Izbę przyjęć, Blok operacyjny z dwiema salami operacyjnymi i z Działem Anestezjologicznym, Laboratorium Analityczne, Pracownię RTG i USG, Pracownię fizjoterapii, dwa Zespoły ratownictwa medycznego oraz Centralną sterylizację.

III.7. Organizacje pozarządowe w gminie Wyrzysk.

Na terenie gminy Wyrzysk działa kilkanaście stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe, obok sektora publicznego i prywatnego są trzecim sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Stanowią one bazę dla rozwoju lokalnych społeczności, zraszają bowiem najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne obywateli danego środowiska. Podejmują cenne działania dla dobra mieszkańców oraz integrują i aktywizują społeczność lokalną. Z tego względu stanowią znakomite

uzupełnienie działań podejmowanych przez lokalne samorzady. Współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi stwarza szansę na lepsze zorganizowanie wspólnego celu, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Wciąż jednak brakuje środków na rozwijanie ich działalności. Na terenie gminy Wyrzysk funkcjonują między innymi takie organizacje jak:

- ✓ Wyrzyski Ludowy Klub Sportowy „Łobzonka” w Wyrzysku.
- ✓ Towarzystwo Sportowo-Kulturalne „Orzeł Osiek” w Osieku nad Notecią.
- ✓ Ludowy Zespół Sportowy „Sokół” w Kościerzynie Wielkim.
- ✓ Parafialny Klub Sportowy „Tęcza” w Kosztowie.
- ✓ Stowarzyszenie „Nasze Dzieci”.
- ✓ Towarzystwo Przyjaciół Wyrzyska.
- ✓ Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej “Radość” w Gleśnie.
- ✓ Stowarzyszenie Sołtysów Gminy Wyrzysk.
- ✓ Stowarzyszenie Sekcja Motocyklowa „OLD WINGS” Wyrzysk – Osiek.
- ✓ Stowarzyszenie “Mała Szkoła” na Rzecz Ekorozwoju w Rudzie.
- ✓ Stowarzyszenie Pomocy Gimnazjum w Wyrzysku „Szkoła Marzeń”.
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Osieku nad Notecią.
- ✓ Stowarzyszenie Śpiewu HALKA w Wyrzysku.
- ✓ Stowarzyszenie Piłski Klub Amazonek.
- ✓ Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Wyrzysku.
- ✓ LGD „Krajna nad Notecią”.

III.8. Bezpieczeństwo publiczne w gminie Wyrzysk.

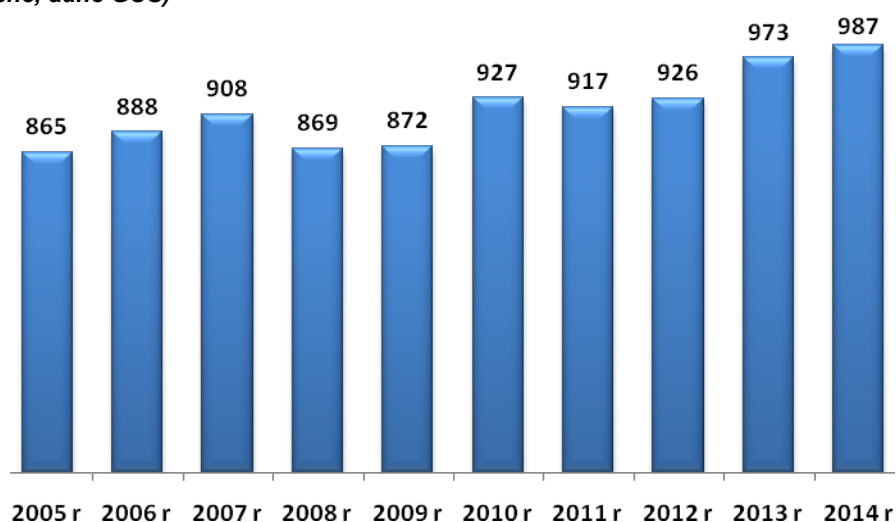
Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwają policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Pile oraz Komisariatu Policji w Wyrzysku. Na terenie gminy działają następujące jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej:

- ✓ OSP Gromadno 56
- ✓ OSP Kościerzyn Wielki 16a
- ✓ OSP Kosztowo 33
- ✓ OSP Osiek n/Not.
- ✓ OSP Wyrzysk
- ✓ OSP Falmierowo 37
- ✓ OSP Bąkowo 36

III.9. Sytuacja gospodarcza w gminie Wyrzysk.

Gmina Wyrzysk jest rejonem atrakcyjnym pod względem gospodarczym i inwestycyjnym. Ogromną zaletą gminy jest jej położenie. Gmina znajduje się w niewielkiej odległości od dużych ośrodków miejskich - Piły i Bydgoszczy. Przez tereny gminy przebiega droga krajowa nr 10 łącząca Szczecin z Warszawą oraz obwodnica Wyrzyska, która jest drogą ekspresową S10. Gmina Wyrzysk posiada atrakcyjne tereny inwestycyjne, na które składa się 4,3 ha terenów produkcyjno-usługowych oraz 5,8 ha terenów przeznaczonych pod inwestycje mieszkaniowe jedno i wielorodzinne zlokalizowane w różnych częściach miasta. Dużą zaletą są również miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz doradztwo w zakresie procedury inwestycyjnej prowadzone przez Urząd Miejski w Wyrzysku. Porównując gminę Wyrzysk na tle innych gmin powiatu pilskiego można ją uznać za rejon o dużym potencjale społeczno-gospodarczym. Posiada on kilka atutów, które z powodzeniem można wykorzystać w celu dalszego rozwoju. Rozwój gospodarczy gminy Wyrzysk zależy w głównej mierze od przedsiębiorczości i zaangażowania lokalnej społeczności oraz inicjatywy organów samorządu terytorialnego. Według danych GUS na koniec grudnia 2015 roku, w gminie Wyrzysk istniało 946 podmiotów gospodarczych. Na terenie gminy działają 73 spółki, w tym 43 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz 22 spółki cywilne. Na terenie gminy działa 5 spółdzielni oraz 766 podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni lat 2005 – 2014 wyraźnie zwiększyła się. Przedstawiony wykres ukazuje rozkład liczby przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Rysunek 4. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Wyrzysk w latach 2005 – 2014 (źródło: opracowanie własne, dane GUS)

Opierając się na danych ze spisu REGON na dzień 31.12.2015 roku w ramach sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności widać wyraźnie, iż największy odsetek przedsiębiorstw w gminie Wyrzysk stanowią firmy działające w branży handel detaliczny i naprawa pojazdów samochodowych – 266 podmiotów. W sekcji budownictwo funkcjonują - 143 podmioty, w sekcji transport i gospodarka magazynowa – 73 podmioty, w sekcji przetwórstwo przemysłowe – 67 podmiotów, natomiast w sekcji opieka zdrowotna i pomoc społeczna 66 podmiotów. Poniższa tabela przedstawia rozkład wszystkich podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w gminie Wyrzysk.

Tabela 2. Branże i liczba podmiotów w gminie Wyrzysk na dzień 31.12.2015r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Sekcja PKD	Liczba podmiotów
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	266
Sekcja F – Budownictwo	143
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	73
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	67
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	66
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	64
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	52
Sekcja P – Edukacja	33
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	30
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	27
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	25
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	25
Sekcja J - Informacja i komunikacja	21
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	20
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	18
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2
SUMA	946

W gminie Wyrzysk dominują najmniejsze przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (w tym mikroprzedsiębiorstwa). Na dzień 31.12.2015 roku takich podmiotów odnotowano 902 – 95,3% wszystkich podmiotów gospodarczych. Liczba firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników to – 35. W gminie funkcjonuje zaledwie 9 podmiotów gospodarczych zatrudniających od 50 do 249 pracowników. Według danych REGON na dzień 31.12.2015 roku w gminie nie ma podmiotów zatrudniających powyżej 250

pracowników. Podstawową dziedziną działalności, z której utrzymuje się większość mieszkańców zamieszkałych na terenach wiejskich jest rolnictwo. W ostatnim okresie obserwuje się, co prawda narastające zjawisko odchodzenia od pracy na roli.

IV. Diagnoza problemów społecznych w gminie Wyrzysk.

Poniżej przedstawione zostały najważniejsze problemy społeczne, które występują na terenie gminy Wyrzysk. Głównym założeniem niniejszej Strategii było przedstawienie kluczowych problemów związanych ze sferą socjalną społeczności lokalnej gminy Wyrzysk, a także wskazanie kierunków ich rozwiązywania. Za istotne problemy społeczne uznano zjawiska powtarzające się, uznane przez społeczeństwo za negatywne, złe, niekorzystne, których nasilenie budzi zaniepokojenie opinii społecznej i może przyczynić się do dezorganizacji społecznej.

IV.1. Bezrobocie.

Bezrobocie jest jednym z ważniejszych problemów społecznych w gminie Wyrzysk, które często generuje inne problemy społeczne. Rodziny dotknięte problemem bezrobocia z reguły charakteryzują się brakiem kwalifikacji, a problem ten generuje wiele innych dysfunkcji społecznych. Bezrobocie jest najłatwiejszym do zdiagnozowania problemem, gdyż to z nim utożsamiają się sami klienci pomocy społecznej Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrzysku. Bezrobocie generuje także inne problemy jak uzależnienia, przemoc czy też bezdomność. Poważnym skutkiem bezrobocia jest także ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa oraz marginalizacji społecznej. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Powiatowego Urzędu Urzędu Pracy w Pile, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynika, iż w gminie Wyrzysk mieszka 540 osób bezrobotnych czyli 5,6% ludności gminy w wieku produkcyjnym. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Pile zarejestrowanych było 341 kobiet, czyli 63,1% ogółu bezrobotnych mieszkańców gminy oraz 353 mężczyzn – 36,9% wszystkich bezrobotnych zamieszkałych w gminie Wyrzysk. Rynek pracy w samej gminie nie stanowi naturalnego rynku dla jego mieszkańców. Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2015 roku w powiecie pilskim wynosiła 8,0%, podczas gdy stopa bezrobocia dla całego województwa wielkopolskiego w analogicznym okresie wyniosła zaledwie 6,2%. Stopa bezrobocia w skali kraju wynosiła w tym okresie 9,8%. Bezrobocie w powiecie pilskim ma charakter strukturalny i długotrwały. Zmiany, jakie zaszły w przemyśle, spowodowały upadek wielu zakładów produkcyjnych położonych na terenie powiatu pilskiego i gminy Wyrzysk. Bezrobocie związane jest także

z brakiem większych inwestycji, zmniejszonym napływem kapitału z zewnątrz. Nowotworzone miejsca pracy różnią się znacznie od tych likwidowanych pod względem lokalizacji, potrzebnych kwalifikacji itp., co utrudnia odnalezienie się na rynku pracy ludziom, którzy ją utracili. W ostatnich latach sytuacja na rynku pracy w powiecie pilińskim się przeobraziła, część osób w wieku produkcyjnym podjęło zatrudnienie za granicą.

IV.2. Ubóstwo.

Zjawisko ubóstwa jest kolejnym ważnym problemem społecznym dostrzeganym w gminie Wyrzysk. Za ubóstwo uznaje się stan, kiedy jednostce, czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie uznawanych za niezbędne potrzeb. Za potrzeby podstawowe, poza wyżywieniem, uznaje się: ubranie, mieszkanie, ochronę zdrowia, wykształcenie. Niestety zjawisko to staje się coraz bardziej widoczne, ze względu na pogłębiającą się dysproporcję w społeczeństwie. Ubóstwo jest zjawiskiem niebezpiecznym, ponieważ może powodować trwałe urazy psychiczne i długotrwałe skutki społeczne. Jednym z najważniejszych skutków ubóstwa jest fakt jego samodzielnej reprodukcji – ubodzy rodzą dzieci skazane na pozostawanie w tej sferze. Dlatego też forma pomocy dla osób ubogich powinna z jednej strony zabezpieczać ich byt, a z drugiej motywować ich do podjęcia starań zmiany swego życia. Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość. Ubóstwo staje się coraz istotniejszym problemem społecznym, o czym świadczy wzrastająca liczba rodzin kwalifikująca się do świadczeń z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa. W 2012 roku ubóstwo jako powód udzielania pomocy i wsparcia dotyczyło 220 rodzin, w 2013 roku – 231, w 2014 roku – 240 rodzin, natomiast w 2015 roku aż 271 rodzin. Mamy więc do czynienia z rosnącą skalą problemu ubóstwa w gminie Wyrzysk.

IV.3. Przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że: jest intencjonalna – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary, siły są nierówne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy, narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje swoją przewagę i narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności, godności, szacunku itp.) powoduje cierpienie i ból – sprawca naraża zdrowie ofiary na poważne szkody. Niekiedy zagraża jej życiu. Przemoc domowa nie dotyczy wyłącznie rodzin ubogich, lub tych rodzin, w których występuje problem alkoholizmu. Problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do zdiagnozowania, co związane jest z brakiem zgłoszeń takich zjawisk. Problem ten także występuje w gminie Wyrzysk.

IV.4. Niepełnosprawność.

Niepełnosprawność to wszelkie ograniczenia lub wynikający z tych ograniczeń brak zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób lub zakresie, który jest uważany za normalny dla człowieka. Osoba niepełnosprawna to człowiek niemogący samodzielnie, częściowo lub całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego lub społecznego wskutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności psychicznych lub fizycznych. Niepełnosprawność jest problemem społecznym i nie ogranicza się do konkretnej osoby. Mówiąc o niepełnosprawności mamy na względzie relację między zdrowiem człowieka (uwzględniając jego wiek, płeć i wykształcenie), a społeczeństwem i środowiskiem, które go otacza. Prawa osób niepełnosprawnych gwarantowane są w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483). Zapewnia ona prawo do niedyskryminacji stanowiąc, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny (art. 32 pkt 2). Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym (art. 68), a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69) Prawa osób niepełnosprawnych są też przedmiotem regulacji ONZ w formie deklaracji pod nazwą Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych. Zasady zostały przyjęte podczas 48 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w dniu 20 grudnia 1993r. (Rezolucja 48/96). Chociaż zasady nie są prawnie wiążące,

dokument podkreśla, że mogą stać się międzynarodowym prawem zwyczajowym, gdy zostaną uznane przez większość państw. Szczegółowemu uregulowaniu pomocy dla osób niepełnosprawnych w Polsce służy ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr123, poz. 776 ze zm.). Ustawa definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały odpowiednie orzeczenie:

1. o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,
2. o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy – na podstawie odrębnych przepisów lub,
3. o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wprowadziła trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę mającą naruszoną sprawność organizmu niezdolną do podjęcia zatrudnienia lub zdolną do wykonywania zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej, albo w zakładzie aktywizacji zawodowej, wymagającą niezbędnej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Ustawa definiuje niezdolność do samodzielnej egzystencji jako naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób, podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się, komunikację i komunikowanie się. Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, zdolną do wykonywania zatrudnienia na stanowisku pracy przystosowanym odpowiednio do potrzeb i możliwości wynikających z niepełnosprawności, wymagającą w celu pełnienia ról społecznych częściowej lub okresowej pomocy innej osoby w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu zdolną do wykonywania zatrudnienia, niewymagającą pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych. Ustawa stanowi, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających od osiągnięcia,

przy współudziale tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej -art.7). W powiecie pilskim funkcjonuje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, który na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 ze zm.) oraz w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydaje odpowiednio orzeczenia. Polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące ich szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

W populacji niepełnosprawnych także w gminie Wyrzysk znajduje się wiele osób, które doświadczają szczególnych barier i dyskryminacji. Osoby te narażone są na większe ryzyko wykluczenia i ogólnie rzecz biorąc mniej uczestniczą w życiu społecznym a przecież mają takie same prawa jak inni członkowie społeczeństwa a więc powinno się im zapewnić równy dostęp do opieki zdrowotnej, rehabilitacji, edukacji, zatrudnienia i integracji społecznej poprzez dostęp do środków transportu, obiektów budowlanych, informacji i komunikacji oraz udział w życiu publicznym i kulturalnym. Osoby niepełnosprawne z powodu poważnego i ogólnego obniżenia sprawności wymagają jednocześnie wysokiego poziomu wsparcia. Jakość ich życia w bardzo dużym stopniu zależy od dostępności odpowiednich i należytej jakości usług, odpowiadających potrzebom ich samych jak też ich rodzin. Przede wszystkim, ze względu na fakt, że osoby niepełnosprawne żyją w trudnych warunkach ekonomicznych powinny być objęte ochroną socjalną, która wyraża się w zabezpieczeniu społecznym, opiece i pomocy społecznej oraz usługach społecznych, które przyczyniają się do poprawy jakości ich życia. Osoby dotknięte niepełnosprawnością mają ograniczoną możliwość korzystania z pomocy instytucjonalnej. W zależności od rodzaju i stopnia schorzenia, instytucje udzielają pomocy finansowej bądź poza finansowej. W 2015 roku Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wypłacił zasiłki stałe dla 80 osób legitymujących się orzeczeniem o co najmniej umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i spełniających kryteria dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej. Wypłacono także zasiłki okresowe i celowe specjalne dla rodzin, w których występuje niepełnosprawność lub długotrwała choroba. Niepełnosprawność jest czwartym najliczniejszym powodem kwalifikującym się do skorzystania z pomocy

społecznej w gminie Wyrzysk. Na terenie gminy funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej w Falmierowie dla kobiet niepełnosprawnych intelektualnie. DPS jest placówką zapewniającą opiekę psychiatryczną, rehabilitację leczniczą oraz terapię.

IV.5. Osoby starsze.

Ważnym problemem społecznym, który w kolejnych latach będzie przybierał na znaczeniu jest problem ludzi starszych. W związku ze zmianami demograficznymi i procesem starzenia się społeczeństwa, konieczne będzie podejmowanie skutecznych działań zmierzających do rozwiązania najważniejszych problemów ludzi starszych. Starzenie jest naturalnym procesem rozwojowym i stanowi jeden ze stadiów życiowych człowieka, który nie może być ani cofnięty ani też odwracalny. Starzenie ma ogromne znaczenie w sensie indywidualnym, społecznym, i ekonomicznym. Jeszcze niedawno starzenie postrzegane było, jako całkowita utrata zdrowia czy też niedołęstwo. Aktualnie często wysoka aktywność społeczna osób starszych, wskazuje na możliwości w zakresie dalszego kierowania własnym rozwojem. Zmiany postaw społecznych wobec starości przyczyniły się do wytyczenia nowych kierunków polityki społecznej, realizowanej wobec osób starszych. Zwłaszcza w kontekście prognoz demograficznych wskazujących, na stały procentowy wzrost osób w starszym wieku wśród populacji ludzkiej. Efektem tej zmiany jest przeniesienie akcentu ze sprawowania opieki nad tą grupą społeczną, na rzecz dostarczenia im takiej pomocy, która pozwoliłaby utrzymywać jak najdłużej aktywność społeczną. Podstawową ideą tak rozumianej pomocy jest wsparcie społeczne. Na terenie gminy Wyrzysk na dzień 31.12.2015 roku, mieszka 2 627 osób w wieku powyżej 60 lat (warto odnotować, że na terenie gminy mieszka aż 1 127 osób w wieku powyżej 70 lat), odsetek mieszkańców w wieku powyżej 60 lat stanowi aż 18,6% wszystkich mieszkańców gminy Wyrzysk. Uwzględniając powyższe dane konieczne jest podejmowanie odpowiednich działań ukierunkowanych na tą grupę społeczną. W pomoc osobom starszym, szczególnie tym wymagającym pomocy w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnacyjną włącza się Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku. Usługi opiekuńcze oferowane przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wykonywane są w miejscu zamieszkania osób samotnych, które ze względu na wiek lub choroby wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Dla osób zdrowych, które wymagają innej pomocy np.: przy wypełnianiu dokumentów pracownicy MGOPS w Wyrzysku świadczą pracę socjalną.

IV.6. Uzależnienia.

Ważnym problemem społecznym w gminie Wyrzysk jest zjawisko uzależnienia od alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych. Obecnie spotyka się również inne typy uzależnień, szczególnie wśród dzieci i młodzieży jak: uzależnienie od komputera, gier komputerowych, czy też telefonu komórkowego. Uzależnienia jest to specyficzny stan organizmu człowieka oraz zmian w zachowaniu towarzyszącym zawężaniu się wachlarza umiejętności radzenia sobie w życiu wraz z pojawiającym się przymusem pomimo negatywnych konsekwencji wcześniejszego ulegania przymusowi robienia czegoś lub myślenia o czymś. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), uzależnienie to psychiczny i fizyczny stan wynikający z interakcji między żywym organizmem, a substancją chemiczną, (do których należą: alkohol, narkotyki, nikotyna, leki), charakteryzujący się zmianami i innymi reakcjami takimi jak: konieczność przyjmowania danej substancji w sposób ciągły lub okresowy, w celu doświadczenia jej wpływu na psychikę lub by uniknąć objawów towarzyszących brakowi substancji. Wśród różnego rodzaju uzależnień występujących wśród dorosłej ludności zamieszkującej gminę Wyrzysk, najczęstszym problemem jest uzależnienie od alkoholu. Od kilku lat problem ten nie ulega zmniejszeniu. Alkoholizm był powodem objęcia wsparciem przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku w 2015 roku 45 rodzin, w 2014 roku – 44 rodzin, w 2013 roku – 42 rodzin, natomiast w 2012 roku – 30 rodzin. Należy tylko wspomnieć, że dane MGOPS w Wyrzysku nie odzwierciedlają w pełni skali tego zjawiska.

IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Bezradność wychowawczą i opiekuńczą, rozumieć można, jako poczucie braku sprawczości w sytuacjach wychowawczo – opiekuńczych. O bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych mówimy wówczas, kiedy rodziny nie posiadają wystarczających zasobów osobistych i zasobów systemu rodzinnego, by same mogły poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych. Uogólniając, rodziny te charakteryzują się niskim poziomem spójności, elastyczności i wytrzymałości w sytuacji kryzysu. Jest to jeden z powodów szukania wsparcia w pomocy społecznej. Znacząca część klientów MGOPS w Wyrzysku stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo- wychowawczymi, rodziny niezdolne do stworzenia dzieciom podstawowych warunków bytowych i opiekuńczo-wychowawczych. Najpoważniejsze problemy niektórych rodzin wiążą się z sytuacją dzieci

w rodzinach dysfunkcyjnych, czyli takich, które nie zaspokajają w niezbędnym zakresie materialnych, psychicznych i społecznych potrzeb swoich członków. W skrajnych przypadkach niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu dzieci łączy się z innymi problemami, takimi jak:

- ✓ uzależnienia,
- ✓ przemoc domowa,
- ✓ zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ konflikty z prawem z powodu zachowań buntowniczych, agresji, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, wartości i norm.

W rodzinach, w których występują trudności opiekuńczo - wychowawcze, rodzicom brakuje wzorców komunikacji i stworzenia poczucia bezpieczeństwa, umiejętności tworzenia odpowiedniego klimatu życia rodzinnego, rozładowania napięć powstałych poza domem, a także obdarzania dzieci uwagą. Trudności opiekuńczo - wychowawcze występujące w rodzinie w stosunku do ogółu korzystających z pomocy społecznej były bardzo często powodem objęcia ich pomocą. Specyfika środowiska klientów MGOPS w Wyrzysku, w którym znaczna część osób kończy edukację na poziomie szkoły podstawowej, borykającego się z problemem długotrwałego bezrobocia i związanymi z tym faktem trudnościami natury materialnej sprawia, że zjawisko bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w tych rodzinach pojawia się dosyć często. W prawidłowym rozwoju organizuje się pomoc instytucjonalną, aby wspomóc dzieci z rodzin problemowych. Instytucjami zajmującymi się tymi rodzinami na terenie gminy Wyrzysk są: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnia Psychologiczna oraz Świetlice Socjoterapeutyczne. W 2015 roku Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił pomocy finansowej i materialnej dla 182 rodzin, w których jednym z powodów przyznania świadczenia była bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Rodziny borykające się z powyższymi problemami mogą skorzystać z wsparcia asystentów rodziny. Dzieci żyjące w rodzinach niewydolnych wychowawczo mogą być objęte działaniami w ramach prac świetlic środowiskowych. Kolejną formą pomocy dla dzieci i ich rodzin jest Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Wyrzysku. Pracujący w placówce psycholodzy, pedagodzy, logopedzi prowadzą konsultację, diagnozę, psychoterapię, terapię pedagogiczną, logopedię, doradztwo oraz działalność profilaktyczną. Celem działań poradni jest:

- ✓ wspomaganie i wspieranie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży,

- ✓ podnoszenie efektywności uczenia się,
- ✓ rozwijanie umiejętności negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów, a także umiejętności komunikacji społecznej,
- ✓ zapobieganie uzależnieniom,
- ✓ wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny.

W niektórych przypadkach pomimo wzmożonej interwencji socjalno – psychologiczno – pedagogicznej w rodzinie, konieczne jest ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich nad dziećmi.

V. Pomoc społeczna w gminie Wyrzysk. Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) na poziomie gmin. Organy te realizując zadania pomocy społecznej współpracują, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. **Na terenie gminy Wyrzysk funkcjonuje Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej:**

*Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Bydgoska 38, 89-300 Wyrzysk*

Pomoc społeczna od dnia 1 maja 2004 r. funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) obecnie (Dz.U z 2015r poz.163). Zadania z zakresu pomocy społecznej, leżące w kompetencji gminy realizowane są za pośrednictwem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrzysku.

Osoba lub rodzina ubiegająca się o pomoc społeczną może zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania (ośrodki znajdują się w każdej gminie). Decyzje o przyznaniu lub odmowie przyznania pomocy wymagają uprzednio przeprowadzenia przez pracownika socjalnego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Decyzje w sprawach świadczeń pomocy społecznej wydawane są w formie pisemnej. Od każdej decyzji służy prawo odwołania.

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Od dnia 1 października 2015 r. dla osoby samotnie gospodarującej jest nim dochód nie przekraczający kwoty 634 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwota 514 zł. Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć kwoty uprawniające do zasiłków okresowego i celowego.

Główną instytucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej jest gmina. Gmina zadania te realizuje na podstawie ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej, oraz innych ustawach za pośrednictwem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrzysku. Świadczenia pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego, bądź innych osób, za zgodą zainteresowanego lub przedstawiciela ustawowego. Natomiast diagnozowanie spraw odbywa się w oparciu o wywiad środowiskowy, a decyzje w sprawach świadczeń wydawane są w pisemnej formie.

Powody pomocy, której udziela ośrodek są następujące:

- ✓ Ubóstwo.
- ✓ Sieroctwo.
- ✓ Bezdomność.
- ✓ Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.
- ✓ Bezrobocie.
- ✓ Niepełnosprawność.
- ✓ Ciężka lub długotrwała choroba.
- ✓ Przemoc w rodzinie.
- ✓ Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.
- ✓ Alkoholizm.
- ✓ Narkomania.
- ✓ Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.
- ✓ Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze.
- ✓ Klęska żywiołowa.
- ✓ Klęska ekologiczna.
- ✓ Trudności w integracji uchodźców.
- ✓ Zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa.

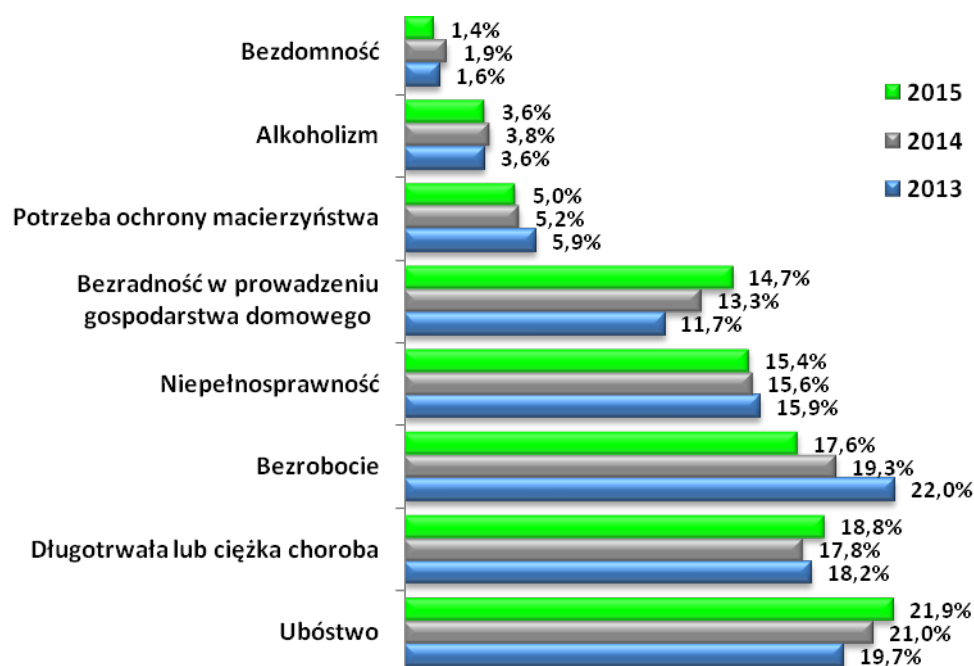
Formy pomocy o którą mogą ubiegać się wnioskujące osoby są następujące:

- ✓ Zasiłek stały, który przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa.
- ✓ Opłacanie składek zdrowotnych.
- ✓ Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego.
- ✓ Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób starszych, samotnych i chorych w miejscu zamieszkania.
- ✓ Zasiłek celowy i w naturze.
- ✓ Zapewnienie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania.
- ✓ Posiłki dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole.
- ✓ Sprawienie pogrzebu.
- ✓ Skierowanie do domu pomocy społecznej.
- ✓ Opiniowanie kandydatów na rodzinę zastępczą.
- ✓ Udzielanie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin w zakresie rozwiązywania problemów rodziny, zapobiegania przemocy w domach i terapii dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i narkomanią.

V.1. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w gminie Wyrzysk. Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.

Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do świadczeń z pomocy społecznej w gminie Wyrzysk są niezmiennie od kilku lat: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. Łącznie te problemy generują w każdym roku blisko 90,0% przyznanych świadczeń do korzystania z pomocy społecznej.

Wykres nr 6. Przyczyny kwalifikujące się do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2015. Odsetek rodzin. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk)

Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej wymaga oprócz spełnienia kryterium dochodowego, wystąpienia innych przesłanek. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej podają jeszcze inne powody wystąpienia z wnioskiem o pomoc. Poniższa tabela zawiera zestawienie przyczyn udzielania pomocy społecznej w latach 2013 - 2015 ustalone na podstawie przeprowadzonych wywiadów środowiskowych.

Tabela 3. Przyczyny kwalifikujące się do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2015. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk)

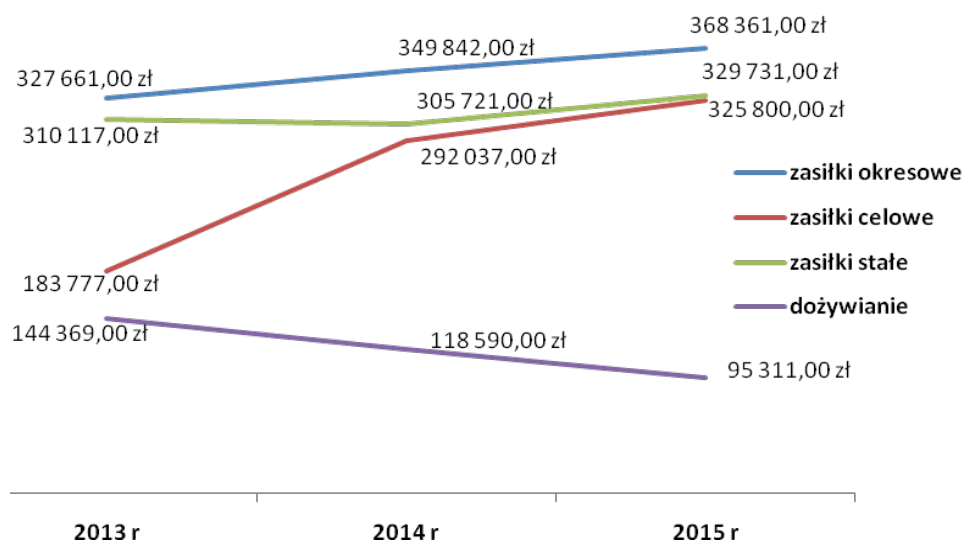
	2013	2014	2015
Bezrobocie	258	221	218
Ubóstwo	231	240	271
Niepełnosprawność	187	178	191
Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego	137	152	182
Potrzeba ochrony macierzyństwa	69	59	62
Długotrwała lub ciężka choroba	214	204	233
Alkoholizm	42	44	45
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	13	14	8
Przemoc w rodzinie	4	7	0
Bezdomność	19	22	17
Zdarzenie losowe	0	2	8
Narkomania	0	0	2

Rodziny korzystające z pomocy społecznej bardzo często borykają się z kilkoma problemami: bezrobocie, ubóstwo i długotrwała choroba. Są to problemy, które dotyczą najliczniejszej grupy klientów MGOPS w Wyrzysku.

V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez MGOPS w Wyrzysku.

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku realizując ustawowe zadania własne gminy, przyznaje i wypłaca zasiłki stałe, okresowe, celowe oraz celowe specjalne. Ośrodek organizuje świadczenie usług opiekuńczych, kieruje do domów pomocy społecznej osoby wymagające całodobowej opieki. W 2015 roku Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku przyznał i wypłacił zasiłki okresowe 213 rodzinom, a liczba świadczeń w tym zakresie wyniosła 1 049, w 2014 roku liczba świadczeń wynosiła 1 046, natomiast w 2013 roku liczba świadczeń wynosiła 927. Zadaniem własnym gminy jest także wypłacanie zasiłków celowych, w tym zasiłków celowych specjalnych. W 2015 roku wypłacono zasiłki celowe dla 351 rodzin, w 2014 roku dla 392 rodzin, natomiast w 2013 roku dla 355 rodzin. W ramach zadań zleconych gminie w 2015 roku wypłacono zasiłki stałe dla 80 osób, w 2014 roku dla 79 osób, natomiast w 2013 roku dla 86 osób. Poniżej przedstawiono środki finansowe przeznaczone ogółem na pomoc społeczną w zakresie zasiłków celowych, okresowych, stałych oraz dożywiania.

Rysunek 5. Środki ogółem przeznaczone na pomoc społeczną w latach 2013 – 2015. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk)

Szczegółowa analiza świadczeń zrealizowanych w 2015 roku przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku została przedstawiona poniżej.

Tabela 4. Formy pomocy, liczba świadczeń i kwota świadczeń realizowanych przez MGOPS w Wyrzysku oraz liczba rodzin objętych wsparciem w 2015 roku (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk)

FORMY POMOCY	LICZBA ŚWIADCZEŃ	KWOTA ŚWIADCZEŃ W ZŁ	LICZBA RODZIN
ZASIŁKI STAŁE z tego: środki własne dotacja	768	329 731,00 65 946,00 263 785,00	80
Zasiłki okresowe z tego: środki własne dotacja	1 049	368 361,00 0 368 361,00	213
Posiłek w tym dla dzieci	26 550 24 636	95 311,00 83 714,00	122
Usługi opiekuńcze w tym specjalistyczne	12 895 11	101 979,00 6 180,00	35 3
Sprawienie pogrzebu	0	0	0
Zasiłki celowe i w naturze w tym celowe specjalne	X 171	325 800,00 40 079,00	351 105
Zdarzenie losowe	2	6 000,00	2
Poradnictwo specjalistyczne	X	X	231
Praca socjalna	X	X	456
Odpłatność gminy za pobyt w DPS	X	321 030,00	15

Praca socjalna.

Bardzo ważne i istotne miejsce w ustawie o pomocy społecznej odgrywa praca socjalna, która jest zadaniem obligatoryjnym gminy. Praca socjalna to działalność profesjonalna. To zespół powiązanych ze sobą i umiejętnie zaplanowanych działań prowadzonych przez wykształconych pracowników socjalnych we współpracy z osobą wspieraną. To mechanizm polityki społecznej służący rozwiązywaniu problemów społecznych, zapobieganiu ich natężeniu oraz aktywizowaniu jednostek i grup do samopomocy. To działalność profesjonalna polegająca na udzielaniu pomocy jednostkom, grupom lub społecznościom we wzbogacaniu lub odbudowywaniu ich zdolności społecznego funkcjonowania oraz na tworzeniu sprzyjających warunków społecznych. Celem pracy socjalnej jest pomoc w nauczaniu się samodzielności. Pracownicy socjalni realizują swoje zadania w ośrodkach pomocy społecznej, domach pomocy społecznej, organizacjach pozarządowych i różnorodnych placówkach świadczących pomoc społeczną. Praca socjalna spełnia szereg istotnych funkcji:

- ✓ ratowniczą - jest mechanizmem ratującym jednostki i rodziny w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ wspierającą - w edukowaniu do samodzielności w rozwiązywaniu własnych problemów,
- ✓ profilaktyczną - w zakresie zapobiegania wykluczeniu społecznemu,
- ✓ partycypacyjną - budującą lokalne powiązania, koalicje na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, angażującą środowiska do współdziałania.

Pracownik socjalny przeprowadzający wywiad środowiskowy już przy pierwszej wizycie analizuje wraz z klientem jego sytuację, zastanawia się nad możliwościami rozwiązywania problemów, udziela porad, ukierunkowuje klienta na możliwości załatwiania jego spraw życiowych, motywuje do zmiany zachowań, które pomogłyby mu w dalszym życiu. Pracownik socjalny podejmuje szereg działań w ramach pracy socjalnej na rzecz zapewnienia godziwych warunków mieszkaniowych, poprawy stanu zdrowia klienta, zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym, poprawy funkcjonowania rodziny, poprawy funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie, poprawy funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym, na rzecz rozwiązywania problemu bezrobocia, na rzecz zapewnienia /uzyskania niezbędnych środków materialnych. Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrzysku polega w szczególności na:

- ✓ zapewnianiu uzyskiwania niezbędnych środków materialnych,
- ✓ zapewnianiu godziwych warunków mieszkaniowych,
- ✓ rozwiązywaniu problemu bezrobocia,
- ✓ poprawie stanu zdrowia klienta,
- ✓ zapewnianiu opieki osobom starszym i niepełnosprawnym,
- ✓ wskazywaniu uprawnień osób niepełnosprawnych,
- ✓ wspieraniu i pomaganiu we właściwym rozwoju psychospołecznym dzieci i młodzieży,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania rodziny,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym.

W 2015 roku pracę socjalną prowadzono w 451 rodzinach i przeprowadzono 1 078 rodzinnych wywiadów środowiskowych na terenie gminy Wyrzysk. Pracownicy MGOPS w Wyrzysku podejmują współpracę z licznymi organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w ramach pracy socjalnej prowadzonej z osobą/rodziną. Najczęściej wskazywane przez pracowników OPS placówki, z którymi podejmowana jest regularna współpraca.

➤ **w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych:**

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
2. Placówki opiekuńczo – wychowawcze.
3. Domy dziecka.
4. Pilski Bank Żywności.
5. Sąd Rejonowy, Kuratorzy.
6. Komornik przy Sądzie Rejonowym.
7. Komenda Policji.
8. Straż Miejska.
9. Szkoły, pedagodzy szkolni.

➤ **w zakresie pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym:**

1. Zakłady Ubezpieczeń Społecznych.
2. PFRON.
3. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.
4. Szpitale.
5. Domy Pomocy Społecznej.

➤ **w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień:**

1. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
2. Placówki opieki zdrowotnej i leczenia uzależnień.
3. Poradnia Zdrowia Psychicznego, Poradnia Leczenia Uzależnień Wyrzysk.

➤ **w zakresie pomocy osobom bezrobotnym w poszukiwaniu zatrudnienia:**

1. Powiatowy Urząd Pracy w Pile, Filia Wyrzysk.
2. Zakłady pracy.

➤ **w zakresie pomocy osobom bezdomnym:**

1. Stowarzyszenie MONAR MARKOT, Piła, Poznań, Gościejewo.

Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

W roku 2015 Ośrodek realizował program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, którego celem jest m. in. wsparcie gmin w wypełnieniu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Program zakłada zapewnienie dzieciom do 7 roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art.7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zwłaszcza osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym – pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Beneficjentami programu są osoby i rodziny, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z art.8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej. Na realizację powyższego Programu przeznaczono w 2015 r. Ogółem 198 894 zł z czego środki własne gminy wyniosły 85 723 zł, a dotacja z budżetu państwa 113 171 zł. Średni koszt posiłku wynosi 4,03 zł. Z pomocy w formie posiłku skorzystały 229 osób w tym 214 dzieci, Wyplacono również świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub art. żywnościowych. Pomocą taką zostało objętych 135 rodzin, średnia wysokość zasiłku wyniosła 216,51 zł. Ośrodek Pomocy Społecznej wykonywał zadania wynikające z realizacji Programu poprzez zapewnienie gorącego posiłku dla dzieci w przedszkolu w Wyrzysku, Szkołach Podstawowych w Wyrzysku, Kosztowie, Falmierowie, Osieku nad Notecią, Gleśnie, Gimnazjum w Wyrzysku i Osieku nad Notecią, w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Wyrzysku, w placówkach szkolno-wychowawczych w Krajence, Chodzieży, Gołańczy oraz w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Pile.

Stypendia i zasiłki szkolne.

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku prowadzi zadanie dot. udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Miasta i Gminy Wyrzysk. Przepisy w zakresie udzielania pomocy materialnej zawarte zostały w ustawie o systemie oświaty. Pomoc ta ma umożliwić pokonywanie barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia. W 2015 roku z tej formy pomocy skorzystało 262 uczniów tj a wydatki na stypendia wyniosły łącznie: 269 608,70 zł

Placówki wsparcia dziennego – świetlice środowiskowe.

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku w 2014 roku przejął prowadzenie dwóch świetlic środowiskowych w Wyrzysku i Osieku nad Notecią. Placówki funkcjonują we wszystkie dni robocze przez 4 godziny dziennie. Obejmują pozaszkolną opieką dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych, dotkniętych ubóstwem, bezrobociem, niewydolnością wychowawczą. Placówki wspierają funkcje opiekuńczo - wychowawcze rodziny. Pobyt w placówkach jest dobrowolny i nieodpłatny.

Do najważniejszych zadań placówek wsparcia dziennego należy:

- ✓ organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży po zajęciach szkolnych oraz dni wolne od nauki szkolnej (ferie, wakacje),
- ✓ tworzenie warunków do nauki własnej i pomoc w nauce,
- ✓ pomoc w pokonywaniu i rozwiązywaniu trudności życiowych i rodzinnych,
- ✓ rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci, rozwijanie aktywności poznawczej i emocjonalnej oraz tworzenie dzieciom szansy na odnoszenie sukcesu poprzez szeroko rozumianą twórczość i aktywność,
- ✓ kształtowanie zasad współżycia społecznego oraz właściwego stosunku do pracy,
- ✓ współpraca z rodziną w wykonywaniu przez nią funkcji opiekuńczych poprzez objęcie dziecka działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi i edukacyjnymi,
- ✓ współpraca ze szkołami, instytucjami w zakresie zapobiegania patologiom społecznym ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki uzależnień,
- ✓ zapewnienie co najmniej jednego posiłku uczestnikom świetlicy.

Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020.

W 2015 roku MGOPS w Wyrzysku rozpoczął realizację Podprogramu 2015 w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa. Celem Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 jest pomoc żywnościowa dla osób najbardziej potrzebujących. Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. W 2015 r. z tej formy pomocy realizowanej przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej skorzystały 1 193 osoby. W związku z brakiem organizacji pozarządowej dystrybucją artykułów zajmowali się pracownicy Ośrodka.

V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych przez MGOPS w Wyrzysku.

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku w 2015 roku realizował zadania zlecone ze środków budżetu państwa w zakresie świadczeń rodzinnych w oparciu o ustawę z dnia 28 listopada 2003 roku (tekst jednolity Dz.U z 2006 r. nr 139 poz. 992 ze zm.) i świadczenia w ramach rządowego programu pomocy finansowej osobom pobierającym świadczenia pielęgnacyjne zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 04 października 2011 r. (Dz.U. z 2011 r. nr 212 poz. 1262) oraz zadania w zakresie postępowań w sprawie świadczeń alimentacyjnych i odbieraniu oświadczeń majątkowych w oparciu o ustawę z dnia 07 września 2007 r. (Dz.U z 2009 r., nr 1 poz. 7 ze zm.) o pomocy osobom, uprawnionym do alimentów. W 2015 roku 1 028 rodzin z gminy Wyrzysk pobierało świadczenia rodzinne.

Tabela 5. Wydatki na poszczególne zasiłki oraz ilość wypłaconych świadczeń w latach 2013 - 2015 r.

Rodzaj zasiłku	Liczba świadczeń 2014 r.	Kwota wypłaconych świadczeń w 2014 r.	Liczba świadczeń 2015 r.	Kwota wypłaconych świadczeń w 2015 r.
Zasiłek rodzinny (bez dodatków)	14 432	1 438 600	12 914	1 313 908
dod. z tyt. urodzenia dziecka	53	53 000	62	62 000
dod. z tyt. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	268	105 600	161	62 094
dod. z tyt. samotnego wychowywania dziecka	700	120 920	516	89 930
dod. z tyt. kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	798	60 600	678	53 800
dod. z tyt. rozpoczęcia roku szkolnego	941	94 100	824	82 200
dod. z tyt. podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania:	1 555	83 740	1 345	77 651
dod. z tyt. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	2 371	189 680	2 069	168 460
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	114	114 000	119	119 000
Zasiłki pielęgnacyjne	4 837	740 061	4 750	725 679
Świadczenia pielęgnacyjne	531	389 720	522	623 920
Składka emerytalno-rentowa z tytułu pobierania świadczenia pielęgnacyjnego	751	107 888	353	116 465
Dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego	0	0	0	0
Specjalny zasiłek opiekuńczy	153	79 560	278	142 463
Zasiłek dla opiekunów	x	x	728	377 378
Fundusz alimentacyjny	1 877	665 483	1 692	627 805

V.4. Wskaźnik deprivacji lokalnej w gminie Wyrzysk.

W gminie Wyrzysk maleje wskaźnik deprivacji lokalnej, co oznacza zmniejszenie liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Warto jednak zauważyć, iż liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców gminy jest ciągle wysoka. Takie dane oznaczają relatywnie wysoką skalę i natężenie problemów społecznych występujących w gminie Wyrzysk.

Rysunek 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2011 – 2014. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk)

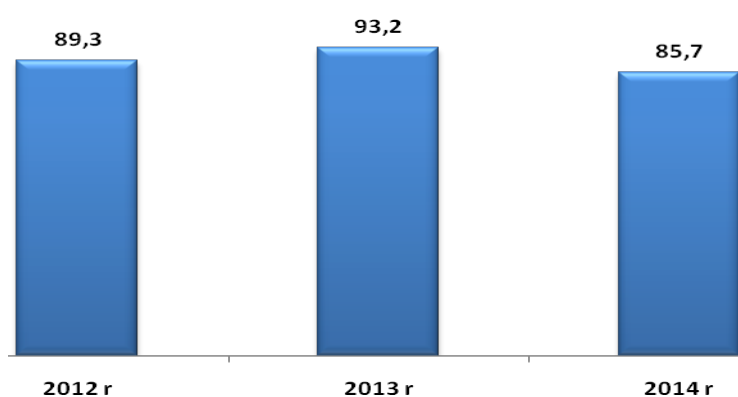

Tabela 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2012– 2014. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk)

	2012	2013	2014
Liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	1 270	1 324	1 218
Liczba mieszkańców	14 226	14 214	14 214
Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000	89,3	93,2	85,7
Dynamika	99	104	92

VI. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Wyrzysk.

Analiza SWOT jest użyteczną i coraz powszechniej stosowaną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad strategią. Opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Stanowi punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Przedstawione poniżej czynniki obejmują mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. W analizie odnoszono się do kwestii społecznych w gminie Wyrzysk.

Tabela 7. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Wyrzysk.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wykwalifikowana kadra Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrzysku. ✓ Bardzo dobra znajomość środowiska lokalnego przez pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyrzysku. ✓ Świadczenia i programy realizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku. ✓ Funkcjonowanie na terenie gminy Powiatowego Urzędu Pracy w Pile Filia w Wyrzysku. ✓ Funkcjonowanie Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej. ✓ Funkcjonowanie Domu Pomocy Społecznej. ✓ Skuteczne zajmowanie się szeroko rozumianą profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w tym także interwencją i pomocą rodzinom, w których dochodzi do przemocy przez Gminną 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Niewystarczające wyposażenie szkół. ✓ Niedostateczna ilość środków finansowych na pomoc i wsparcie dziecka i rodziny. ✓ Bariery architektoniczne utrudniające funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. ✓ Alkoholizm wśród mieszkańców gminy. ✓ Ubóstwo utrudniające egzystencję i zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych. ✓ Występowanie wśród mieszkańców uzależnień. ✓ Niewystarczający stan techniczny niektórych świetlic. ✓ Niewystarczająca liczba lekarzy specjalistów i pracowników medycznych. ✓ Niewystarczająca profilaktyka zdrowotna u dzieci i dorosłych. ✓ Niewystarczająca oferta pozaszkolna. Brak klubów i miejsc spotkań dla młodzieży. ✓ Brak opieki socjoterapeutycznej dla młodzieży gimnazjalnej i brak funduszy na dodatkowych socjoterapeutów dla tej

<p>Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wyrzysku.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Funkcjonowanie instytucji pozarządowych. ✓ Biblioteka Publiczna służąca zaspakajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwojowi kultury. ✓ Działalność charytatywna prowadzona przez parafie w gminie Wyrzysk. ✓ Szeroki i łatwy dostęp do instytucji publicznych na terenie gminy Wyrzysk. ✓ Zajęcia dla dzieci i młodzieży realizowane w świetlicach na terenie Gminy Wyrzysk. ✓ Obecność terenów pod rozwój infrastruktury przemysłowej zwiększających potencjał gminy. ✓ Dostępność do programów i środków finansowych ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych oraz na rzecz promocji zatrudnienia. ✓ Działania realizowane na rzecz mieszkańców gminy realizowane przez szkoły na terenie gminy. ✓ Szeroka dostępność do służby zdrowia na terenie gminy. ✓ Działalność grup środowiskowych i pomocowych w gminie Wyrzysk świadczących wsparcie i pomoc dla mieszkańców gminy. 	<p>grupy młodzieży.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Brak specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób chorych psychicznie oraz usług rehabilitacyjnych. ✓ Słabo rozwinięta sieć organizacji działających w sferze pomocy społecznej. ✓ Mała liczba organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ubogich. ✓ Zbyt niskie dochody gminy uniemożliwiającej realizację większej liczby inwestycji. ✓ Zbyt niska aktywność mieszkańców wsi uniemożliwiająca realizację wszystkich programów. ✓ Niskie dochody mieszkańców gminy utrudniające pełny dostęp do życia kulturalnego i społecznego.
SZANSE	ZAGROŻENIA
✓ Rozwój gospodarczy regionu i samej	✓ Wysoki poziom bezrobocia.

<p>gminy Wyrzysk.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Prężnie działające władze lokalne w gminie. ✓ Realizacja dużej liczby strategicznych inwestycji w gminie. ✓ Współpraca pomiędzy instytucjami i organizacjami w sprawach dotyczących pomocy społecznej. ✓ Inwestycje i nowe miejsca pracy w regionie dające szanse na zmniejszenie stopy bezrobocia w gminie. ✓ Aktywizacja gospodarcza gminy z udziałem funduszy strukturalnych. ✓ Pozyskanie nowych inwestorów tworzący nowe miejsca pracy. ✓ Rozwój infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom społecznym. ✓ Tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych. ✓ Rozwój edukacji ponadgimnazjalnej na terenie gminy. ✓ Szeroka i bardziej dostępna profilaktyka zdrowotna. ✓ Tworzenie stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych. ✓ Rozwój infrastruktury drogowej. ✓ Systemowe rozwiązania z zakresu polityki społecznej. ✓ Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie problemów społecznych i zaangażowanie w ich rozwiązywanie. ✓ Realizacja nowych programów aktywizacji obszarów wiejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Marginalizacja regionu w polityce społeczno - gospodarczej państwa. ✓ Zmiany modelu życia – rozbijanie więzi rodzinnych i społecznych. ✓ Bezradność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów. ✓ Roszczeniowe postawy klientów pomocy społecznej. ✓ Ograniczanie wysokości środków finansowych przeznaczonych z budżetu centralnego na pomoc społeczną. ✓ Postępujący problem uzależnień, w tym szczególnie uzależnień wśród młodzieży. ✓ Trudność w diagnozowaniu problemu uzależnień wśród młodzieży. ✓ Niedostateczne środki finansowe na oświatę. ✓ Emigracja zarobkowa i migracja na inne tereny oraz niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa. ✓ Zmiany legislacyjne ograniczające możliwości wsparcia osób niepełnosprawnych. ✓ Ograniczona mobilność zawodowa mieszkańców gminy. ✓ Występowanie zjawiska nielegalnego zatrudnienia. ✓ Niezadowalający poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną. ✓ Niedostateczna oferta spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież.
--	---

<ul style="list-style-type: none">✓ Rozwój zaplecza rehabilitacyjnego.✓ Popularyzacja i promocja wolontariatu wśród mieszkańców gminy Wyrzysk.	
---	--

VII. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk na lata 2016 – 2025.

***STRATEGIA** nazywamy zaplanowany i często realizowany w praktyce sposób osiągnięcia jakiegoś wyznaczonego celu.*

Celem Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk jest wytyczenie priorytetowych rozwiązań w zakresie przezwyciężenia określonych problemów społecznych. Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego, analiza danych zastanych wynikających ze specyfiki gminy. Zebrany materiał źródłowy, pozwolił wskazać grupę najważniejszych problemów społecznych w gminie. Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2016 – 2025, co powinno zapewnić możliwość długofalowych działań wspierających osoby i rodziny w procesie odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Przedstawionych w Strategii propozycji częściowych działań możliwych do zrealizowania w ramach poszczególnych celów głównych nie należy traktować, jako rejestru zadań do wykonania. Mają one znaczenie inspiracji i wskazań, w jakim kierunku powinno być planowanie operacyjne przy realizacji celów strategicznych. Z tego względu propozycje programów są przedstawione skrótowo, w sposób szkicowy, jako zarys programów, które należy dopiero rozwinąć i nadać formę projektu. Na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w gminie Wyrzysk przyjęte zostały obszary priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie. Priorytetowymi działaniami w sferze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie Gminy powinny być: przeciwdziałanie skutkom bezrobocia, wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji społecznych, stworzenie systemu wsparcia dla osób starszych, tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie kapitału społecznego mieszkańców. Ujęcie w Strategii instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, jako realizatorów poszczególnych zadań określonych w celach strategicznych nie wymagało przeprowadzenia konsultacji. Realizacja zadań została określona w regulaminach i Statutach poszczególnych jednostek.

Plan wdrażania Strategii rozwiązywania problemów społecznych gminie Wyrzysk prezentuje się następująco:

CELE STRATEGICZNE
(główne obszary działania)

CELE SZCZEGÓŁOWE
(główne obszary działania przełożone na programy)

KIERUNKI DZIAŁAŃ

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk na lata 2016 - 2025 opierać będzie na realizacji czterech celów strategicznych:

I. CEL STRATEGICZNY

Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie Wyrzysk.

II. CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w gminie Wyrzysk.

III. CEL STRATEGICZNY

Redukowanie problemu uzależnień w gminie Wyrzysk.

IV. CEL STRATEGICZNY

Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w gminie Wyrzysk.

I. CEL STRATEGICZNY

Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie Wyrzysk.

Bardzo ważnym zdiagnozowanym problemem społecznym w gminie Wyrzysk jest duży odsetek osób wykluczonych społecznie z powodu bezrobocia, wieku czy też niepełnosprawności. Konieczne jest podjęcie działań zmierzających do integracji zarówno społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją społeczną, pobudzanie, wspieranie i inspirowanie aktywności osób bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz starszych, a także zapewnianie tym grupom szerszego dostępu do aktywnego uczestnictwa społecznego i kulturalnego w życiu społecznym gminy Wyrzysk.

I. CEL SZCZEGÓŁOWY

Integracja, reintegracja i aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, przeciwdziałanie skutkom bezrobocia oraz wykluczeniu społecznemu.

Kierunki działań:

- ✓ Stałe monitorowanie i analizowanie sytuacji osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Pile i Filii w Wyrzysku.
- ✓ Zatrudnianie osób bezrobotnych w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, praktyk i staży we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Pile i Filii w Wyrzysku.
- ✓ Przygotowanie i realizowanie lub współorganizowanie / partycypacja w projektach (w tym współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej) przyczyniających się do aktywizacji osób bezrobotnych z terenu gminy Wyrzysk,
- ✓ Rozwój form i narzędzi aktywnego wsparcia, które sprzyjać będą aktywizacji zawodowej oraz przyczynią się do wzrostu kwalifikacji osób bezrobotnych będących w trudnej sytuacji socjalno – bytowej.
- ✓ Zwiększenie dostępności do ofert pracy, upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy oraz usługach oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w w Pile i Filii w Wyrzysku (pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, szkolenia, staże, jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, roboty publiczne, prace interwencyjne itd.)
- ✓ Promowanie przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy Wyrzysk.
- ✓ Rozwój pracy socjalnej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w oparciu o zawieranie i realizowanie kontraktów socjalnych.

- ✓ Wzrost dostępu do lokali mieszkalnych dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością, w tym ofiar przemocy w rodzinie.
- ✓ Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych poprzez zapewnienie schronienia, pracę socjalną, działania osłonowe, reintegrację społeczną i zawodową.

II. CEL SZCZEGÓŁOWY

Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych oraz starszych.

Kierunki działań:

- ✓ Stworzenie możliwości do pełnej rehabilitacji leczniczej, psychologicznej i społecznej osób niepełnosprawnych.
- ✓ Zwiększenie możliwości korzystania z usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, między innymi w ramach rozwijania prac społecznie użytecznych oraz poprzez promocję wolontariatu.
- ✓ Promowanie i wspieranie wolontariatu, będącego formą integracji społecznej dla osób starszych.
- ✓ Realizacja projektów związanych z rozwojem aktywności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i zdrowotnej osób, które znajdują się w okresie przejścia na emeryturę i tuż po zakończeniu aktywności zawodowej. Projekty te powinny uwzględniać promocję elastycznych form zatrudnienia i organizacji czasu pracy, promocję wolontariatu i prac na rzecz społeczności lokalnej, odnawianie kontaktów ze znajomymi i sąsiadami oraz tworzenie grup samopomocowych i banków czasu.
- ✓ Wsparcie dla osób starszych i chorych poprzez pomoc w tworzeniu warunków dla funkcjonowania grup samopomocowych, np. kluby seniora.
- ✓ Zintegrowanie działań instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób starszych i niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi.
- ✓ Współpraca z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej.

II. CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w gminie Wyrzysk.

Ubóstwo oznacza brak możliwości dokonywania różnego rodzaju wyborów mających zasadnicze znaczenie dla rozwoju jednostki, pozwalających na prowadzenie długiego, zdrowego i aktywnego życia, korzystanie z przyzwoitego standardu życiowego, wolności, poczucie własnej godności, cieszenie się szacunkiem wśród innych członków społeczeństwa. Ubóstwo oznacza nie tylko brak wystarczających dochodów lecz także brak możliwości przekształcenia dostępnych dóbr w celu osiągnięcia takich sposobów funkcjonowania jednostki, które pozwalają na prowadzenie przez nią odpowiadającego jej stylu życia (pozwalają na zaspokojenie podstawowych, na danym etapie rozwoju, potrzeb życiowych. Dlatego też forma pomocy kierowana do osób ubogich powinna z jednej strony zabezpieczać ich byt, a z drugiej motywować ich do podjęcia starań zmiany swego życia.

I. CEL SZCZEGÓŁOWY

Minimalizowanie zjawiska ubóstwa w gminie Wyrzysk.

Kierunki działań:

- ✓ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej niezbędnej do zapewnienia właściwej egzystencji osób dotkniętych problemem ubóstwa.
- ✓ Mobilizowanie i motywowanie do aktywności społecznej.
- ✓ Zwiększenie środków na pomoc społeczną ukierunkowaną na pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa.
- ✓ Utworzenie mieszkań chronionych.
- ✓ Organizowanie akcji społecznych ukierunkowanych na pozyskiwanie i przekazywanie potrzebującym odzieży, środków czystości oraz artykułów gospodarstwa domowego.
- ✓ Wspieranie i pomoc w rozwijaniu wolontariatu, jako formy pomocy na rzecz osób potrzebujących.
- ✓ Tworzenie i wspieranie grup samopomocowych przez osoby i rodziny dotknięte lub zagrożone ubóstwem.
- ✓ Umożliwianie większej dostępności do fachowej i rzetelnej pomocy: medycznej, prawnej, doradczej.

II. CEL SZCZEGÓŁOWY

Stworzenie systemu pomocy skoncentrowanej na osobach i rodzinach dotkniętych ubóstwem w gminie Wyrzysk.

Kierunki działań:

- ✓ Analizowanie przyczyn ubóstwa i minimalizowanie ich źródeł.
- ✓ Objęcie opieką pedagogiczno-psychologiczną dzieci z rodzin dotkniętych ubóstwem.
- ✓ Propagowanie wśród osób ubogich alternatywnych sposobów życia.
- ✓ Prezentowanie i uczenie postaw aktywności i przedsiębiorczości osób ubogich.
- ✓ Stworzenie centrum informacji o organizacjach i instytucjach świadczących pomoc osobom i rodzinom dotkniętym ubóstwem, bezrobociem, alkoholizmem i przemocą.

III. CEL STRATEGICZNY

Redukowanie problemu uzależnień w gminie Wyrzysk

Powyższy cel strategiczny, będzie realizowany i wykonywany w oparciu o zintensyfikowanie działań kontrolnych w tym zakresie, uzupełnienie dotychczasowych działań profilaktycznych o charakterze edukacyjnym, skierowanych na ograniczenie popytu na napoje alkoholowe wśród młodzieży, używania substancji psychoaktywnych jak również na zmianę postaw i przekonań młodych ludzi. Cel strategiczny powinien być zrealizowany także w oparciu o pomoc osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem (a więc osobom uzależnionym i współuzależnionym), ale także poprzez wypracowanie zintegrowanego programu profilaktyki. Zgodnie z danymi konsumpcja napojów alkoholowych jest zjawiskiem o wielu ujemnych skutkach. Negatywne skutki alkoholizmu mają konsekwencje indywidualne, ale przede wszystkim społeczne. Problem alkoholizmu jest katalizatorem większości problemów społecznych, jest czynnikiem determinującym pojawienie się innych problemów społecznych. Dlatego tak istotne jest redukcja i marginalizacja problemów uzależnień w gminie Wyrzysk. Konieczne jest, więc intensywne wdrażanie niżej wymienionych celów operacyjnych i podjęcie konkretnych działań.

I. CEL SZCZEGÓŁOWY

Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w szczególności przez dzieci i młodzież.

Kierunki działań:

- ✓ Rozwijanie edukacji publicznej mającej na celu informowanie o społecznych, zdrowotnych i ekonomicznych skutkach związanych z używaniem alkoholu.
- ✓ Promowanie zdrowego stylu życia w trzeźwości i abstynencji.

II. CEL SZCZEGÓŁOWY

Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w zapobieganiu używaniu alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w szczególności przez dzieci i młodzież.

Kierunki działań:

- ✓ Wspieranie istniejących lokalnych programów mających na celu zintensyfikowanie działań profilaktycznych kontrolnych skierowanych na ograniczenie popytu na napoje alkoholowe.
- ✓ Wspieranie działań edukacyjnych w zakresie wdrażania skutecznych programów profilaktycznych w pracy z młodzieżą.
- ✓ Wspieranie programów edukacyjnych skierowanych do rodziców mających na celu zaangażowanie ich w oddziaływania profilaktyczne wobec dzieci.
- ✓ Wspieranie programów profilaktyczno – interwencyjnych zaadresowanych do dzieci i młodzieży oraz do grup ryzyka.

III. CEL SZCZEGÓŁOWY

Minimalizowanie zjawiska alkoholizmu oraz skutków jego nadużywania w gminie Wyrzysk.

Kierunki działań:

- ✓ Zwiększenie aktywności młodzieży w podejmowaniu działań profilaktycznych.

- ✓ Upowszechnianie wiedzy o negatywnych skutkach zażywania alkoholu i innych środków psychoaktywnych (akcje informacyjne, ulotki, plakaty, spotkania w szkołach z udziałem psychologów, terapeutów, pedagogów, przedstawicieli stowarzyszeń i fundacji zajmujących się problematyką uzależnień, na temat zagrożeń wynikających z uzależnień).
- ✓ Tworzenie grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych i współuzależnionych.
- ✓ Stworzenie odpowiednich warunków lokalowych do prowadzenia zajęć terapeutycznych.
- ✓ Stały monitoring realizacji ustawy dotyczącej „profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi”.
- ✓ Pomoc finansowa i rzeczowa rodzinom osób uzależnionych od alkoholu.
- ✓ Praca socjalna mobilizująca do podjęcia leczenia przez osoby uzależnione i współuzależnione.
- ✓ Objęcie wsparciem asystenta rodziny, większej ilości rodzin, w których występują problemy alkoholowe.

IV. CEL SZCZEGÓŁOWY

Wprowadzenie zintegrowanego systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem.

Kierunki działań:

- ✓ Zwiększenie oferty terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i innych środków psychoaktywnych.
- ✓ Udzielanie wsparcia rodzinom osób dotkniętym alkoholizmem, a więc współuzależnionym.
- ✓ Ochrona rodzin dotkniętych alkoholizmem i jednocześnie zagrożonych przemocą.
- ✓ Objęcie dzieci opieką psychologiczno-pedagogiczną oraz socjoterapeutyczną z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.
- ✓ Udzielanie porad prawnych rodzinom z problemem alkoholowym.
- ✓ Stworzenie centrum informacyjnego zapewniającego fachową pomoc, jak i dyskrecję osobom uzależnionym, ich rodzinom.

V. CEL SZCZEGÓŁOWY

Doskonalenie procesu profilaktyki uzależnień oraz terapii osób uzależnionych i współuzależnionych

Kierunki działań:

- ✓ Wzmocnienie współpracy instytucji pomocy społecznej z pedagogami szkolnymi oraz lekarzami w celu profilaktyki i identyfikacji uzależnień występujących u dzieci i młodzieży.
- ✓ Prowadzenie programów profilaktyki uzależnień w szkołach na terenie gminy Wyrzysk.
- ✓ Rozszerzanie i udoskonalanie systemu wspierania rodzin, w których wystąpiły problemy uzależnień oraz otoczenie opieką osób współuzależnionych.
- ✓ Podjęcie współpracy lub kontynuacja współpracy z nadrzędnymi instytucjami (powiatowymi, wojewódzkimi i krajowymi) specjalizującymi się w rozwiązywaniu problemów uzależnień.

IV. CEL STRATEGICZNY

Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w gminie Wyrzysk.

I. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poprawa jakości życia, zabezpieczenie bezpieczeństwa socjalnego rodzin wielodzietnych i niepełnych.

Kierunki działań:

- ✓ Wdrażanie programów rządowych, samorządowych ukierunkowanych na dzieci i młodzież uczącą się.
- ✓ Podniesienie poziomu funkcjonowania rodzin z zakresu opieki i wychowania dzieci poprzez prowadzenie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego.
- ✓ Tworzenie grup samopomocowych i wolontariatu dla rodzin niezaradnych, z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.
- ✓ Pomoc finansowa, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
- ✓ Pokrycie kosztów wyżywienia dzieci.
- ✓ Organizowanie zajęć dla dzieci w świetlicach środowiskowych.

- ✓ Dotowanie kosztów uczestnictwa dzieci z rodzin najuboższych, wielodzietnych i niepełnych w zorganizowanych formach wypoczynku.

II. CEL SZCZEGÓŁOWY

Przeciwdziałanie zjawiskom grożącym degradacją społeczną, bezradnością życiową i wykluczeniem społecznym.

Kierunki działań:

- ✓ Udzielanie pomocy w formie: poradnictwa, terapii rodzinnej, pracy socjalnej, zapewnienia dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.
- ✓ Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin.
- ✓ Tworzenie i wspieranie zintegrowanych programów wsparcia rodzin wielodzietnych w jej funkcjach wychowawczej, opiekuńczej i socjalnej.
- ✓ Eliminowanie czynników sprzyjających wykluczeniu rodzin wielodzietnych.
- ✓ Rozbudowa specjalistycznego poradnictwa rodzinnego – większa możliwość korzystania z porad psychologa, prawnika, pedagoga, szczególnie przez osoby z rodzin uzależnionych w celu rozwiązywania jej problemów.
- ✓ Angażowanie wolontariuszy do pomocy rodzinom wielodzietnym i niepełnym w opiece nad dziećmi i pomocy edukacyjnej.
- ✓ Współpraca z placówkami oświatowo - wychowawczymi, organizacjami pozarządowymi i policją w budowaniu i realizowaniu programów profilaktyki ubóstwa, uzależnień, niedostosowania społecznego oraz przestępczości dzieci.

VIII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wyrzysk na lata 2016-2025.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk na lata 2016-2025 oczywiście nie stanowi zamkniętego zbioru i katalogu działań. Zdiagnozowane problemy i przewidziane działania nie wykluczają realizacji nowych inicjatyw, będących odpowiedzią na nowopowstałe wyzwania. W okresie czasu, który obejmuje Strategia, wdrażane i realizowane będą, w zależności od potrzeb, programy i projekty dotyczące poszczególnych obszarów i celów strategicznych. Opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Wyrzysk stanowi dokument, który programuje życie społeczności lokalnej, w związku z powyższym strategia ma charakter elastyczny i stwarzający możliwości odpowiedniego dostosowania zaprogramowanych działań do zmieniającej się sytuacji społeczno – gospodarczej, pojawiających się nowych problemów społecznych oraz zmian przepisów prawa, które wyznaczają obszary interwencji w polityce społecznej.

VIII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk.

Monitorowanie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Wyrzysk planowane jest poprzez okresową ocenę stopnia osiągnięcia określonych kierunków priorytetowych i stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Za wykonywanie zbiorczych sprawozdań, gromadzenie i upowszechnianie zbiorczych danych z zakresu monitorowania stopnia realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych odpowiedzialny będzie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyrzysku. Pełnić będzie również nadzór nad wdrażaniem Strategii, koordynowanie działań związanych z realizacją Strategii oraz opracowywanie i zgłaszanie propozycji zmian, które należy wprowadzić w Strategii.

VIII.2. Źródła finansowania.

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wyrzysk na lata 2016-2025 będą: budżet Państwa, budżet Gminy Wyrzysk, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła.

Spis wykresów:

<i>Rysunek 1. Położenie gminy Wyrzysk.....</i>	<i>11</i>
<i>Rysunek 2. Liczba mieszkańców gminy Wyrzysk w latach 2005 – 2014 r. (opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</i>	<i>12</i>
<i>Rysunek 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Wyrzysk w latach 2006-2014. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</i>	<i>13</i>
<i>Rysunek 4. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Wyrzysk w latach 2005 – 2014 (źródło: opracowanie własne, dane GUS).....</i>	<i>28</i>
<i>Rysunek 5. Środki ogółem przeznaczane na pomoc społeczną w latach 2013 – 2015. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk).....</i>	<i>44</i>
<i>Rysunek 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2011 – 2014. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk).....</i>	<i>51</i>

Spis tabel:

<i>Tabela 1. Saldo migracji gminie Wyrzysk w latach 2010 – 2014. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 2. Branże i liczba podmiotów w gminie Wyrzysk na dzień 31.12.2015r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</i>	<i>29</i>
<i>Tabela 3. Przyczyny kwalifikujące się do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2015. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk).....</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 4. Formy pomocy, liczba świadczeń i kwota świadczeń realizowanych przez MGOPS w Wyrzysku oraz liczba rodzin objętych wsparciem w 2015 roku (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk).....</i>	<i>45</i>
<i>Tabela 5. Wydatki na poszczególne zasiłki oraz ilość wypłaconych świadczeń w latach 2013 - 2015 r.</i>	<i>50</i>
<i>Tabela 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2012 – 2014. (opracowanie na podstawie danych MGOPS Wyrzysk).....</i>	<i>51</i>
<i>Tabela 7. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Wyrzysk.....</i>	<i>52</i>